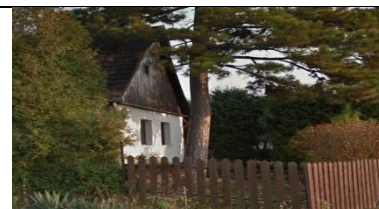
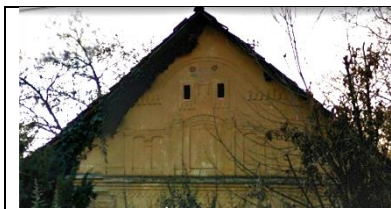
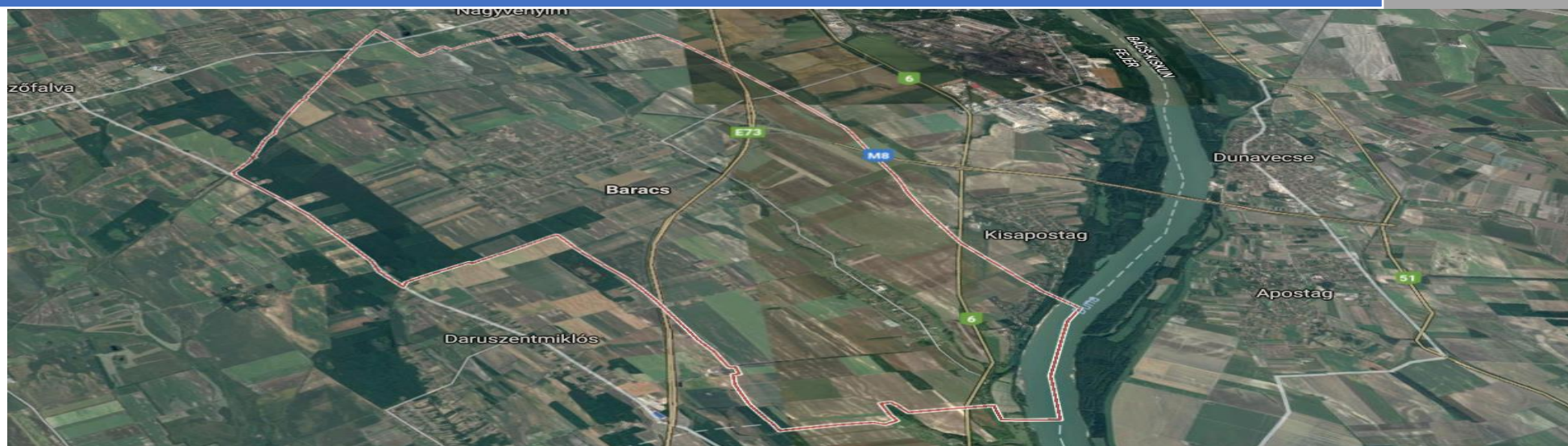

BARACS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
egyeztetési változat

2017.

1. BEVEZETÉS

Sokat elárul rólunk milyen környezetben élünk. Milyenre formáljuk azt, miként tartjuk fenn. Mindig is így volt ez. Baracs írott történetében a településkép alakulásában különösen az elmúlt 110 év volt meghatározó jelentőségű. A XIX-XX. század fordulója, és az 1960-1990 közötti időszak, de napjaink gazdasági lendülete változásai jócskán formálták, formálják a település arculatát is. A szép épített környezet nap, mint nap örömmel szolgál, léleknemesítő, mintát ad a jövő nemzedéknek.

A gazdasági fejlődés közepette, változó jogszabályi környezetben, most rajtunk a sor. Alkotva hozzátenni, vagy változtatni az örökségen úgy, hogy közben az értékteremtés az értékmegőrzéssel kéz a kézben járjon. Baracs most Arculati Kézikönyvet készít. Magának.

A település arculatának alakulása minden lakójának ügye, hiszen az arculatot az egyenként megépített épületek összképe, együttese határozza meg. Egy ház kapcsolatban van környezetével, szomszédjaival, a településsel, ezért az illeszkedés fontos szerepet játszik a településkép megítélésében, ahol a művi és természeti környezet egymást kiegészítik. Ezért a házépítés nem csupán az építető magánügye, hanem a település, vagy településrész lakóival való közösség felvállalása is attól a pillanattól kezdve, hogy az építés helyszínét kiválasztotta.

A Településképi Arculati Kézikönyv elsősorban a lakosság tájékoztatását segítő, szemléletformáló kiadvány, amely röviden és lényegre törően mutatja be a közösség környezetalakítással kapcsolatos elvárásait, meghatározza Baracs településképi jellemzőit, vizsgálja településképi szempontból az egymástól elkülöníthető településrészeket arculati jellemzőikkel és értékeikkel,

- bemutatja a természeti-táji környezet adottságait,
- összefoglalja a településkép minőségi formálására vonatkozó javaslatokat,
- összegyűjti a településképhez illeszkedő építészeti elemeket
- és mindezekkel irányt mutat az építetőknek.

Ha egy utcában minden ház más hangulatot áraszt, akkor az utca világa zavaros lesz, mint egy olyan zenekar, amelyikben minden hangszer más darabot játszik. Ezzel szemben, ha a településrész sajátos jelleget felismerő, azt közösen építő házak állnak együtt, az olyan, mint amikor az összehangolt hangszerek egy mű különböző szólamait szólaltatják meg egygyé olvadva. A településvezetés hozhat bármilyen szigorú szabályokat az építkezésekre vonatkozóan, az kevés lesz az összhang megteremtéshez, mert az összhang az egyes építkezők arculati döntésein múlik. A közösen kialakított arculat végeredményben minden egyes építkezőnek feladata és élménye is.

A kézikönyv tartalma kötelezettségmentes ajánlás, melynek célja a tervezői szabadság biztosítása mellett a települési karakter megismertetése és építészeti lehetőségek feltárása. Az egész település sajátos arculatának alakításhoz kíván segítséget nyújtani ez a kézikönyv a településben építkezők, a tervezők, a településvezetés számára is. Ismerteti, bemutatja a település megkülönböztethető karakterű területeit és karakterüknek a meghatározó összetevőit, sajátos tulajdonságait és építészeti értékeit. Ha a település lakói nem ismerik ezeket, akkor idegen építési szokások bűvöletébe kerülnek, és az egyedinek gondolt szokatlan épületekkel szétfeszítik a település sajátos szövetét. Azonban ha a település lakói felismerik, megszeretik lakóhelyük karakterét, értékeit, akkor tudatosabban tudják felvállalni az összhangba való illeszkedést.

Az arculati kézikönyv jó példákat is mutat be: a már kialakult jelleghez jól illő, a kívánatos arculathoz irányt mutató megoldásokat. Ajánlásokat tesz az építetők, tervezők számára az illeszkedés mikéntjére, s teszi mindezt polgárai, alkotó építészei, mindannyiunk összefogásával, hogy közösen formálhassuk a térbe álmódott jövőt, arról, hogy milyen építészeti elemek segítik a település sajátos arculatának következetes fejlődését.

Várai Róbert
polgármester

2. A TELEPÜLÉSRÉSZEK ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKARAKTERE

Belterület

Két nagyobb településrészből áll a község, a kisebb lélekszámú **Templomosból**, és a falu központi részét képező, sűrűbben lakott **Apátszállásból**, amelyek külön irányítószámmal is rendelkeznek.

A településszerkezet gerincét a két fő utca alkotja (Széchenyi út, Ady Endre út), mely a régi térképek szerint az 1700-as évektől a település első utcái voltak. Mindkettő a szomszédos településekkel teremt összeköttetést. A község az utca mentén épült, majd a fő utcákkal párhuzamos, derékszögű hálós jellegű utcarendszerrel, tervezett telekstruktúrát hozott létre. A mai településszerkezetben a kialakult utcahálózat és telekstruktúra alapján nem elkülöníthető egymástól az ősi falumagnak nevezhető két községrész, illetve az újkori településrész: a belterület szerkezetére a szabályos, derékszögű, egyenes vonalvezetésű utcahálózat, illetve a közel egyforma nagyságú és szabályos téglalaphoz hasonló alakú telekszerkezet a jellemző.

Apátszálláson jellemző a derékszögben egymás keresztező utcák szabályos telektömböket fognak össze, amelyeken általában ún. teleklábas elrendezésben sorakoznak a szabvány méretű telkek. A telkek a házaktól távol eső végüknél összeérnek, így azok nem közelíthetők meg hátulról.

A két településrész főutcájára (Apátszálláson a Széchenyi út déli oldala, Templomoson az Ady út mindkét oldala) még a szalagtelkes elrendeződés a jellemző, megmaradt az egyutcás beépítés, csak két kisebb párhuzamos utca alakult ki. Itt a kertvégek nekifutnak a külterületi mezőgazdasági vagy erdő területeknek.

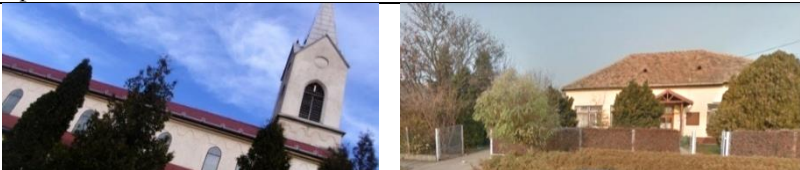
A község településrészei viszonylag „fiatal” korúak: az épületek jelentős részét az új építésű, illetve XX. századból származó épületek alkotják, szintén jelentősen meghatározva ezzel a település- és utcakép hangulatát. A megmaradt 1940-50-es évekbeli lakóházak közül szinte valamennyi áldozatul esett a szakértelmet nélkülöző bővítéseknek, átalakításoknak, de a legjellemzőbb az épülettípushoz nem illő nyílászárók, színezések használata.

Apátszállás-Faluközpont Baracs jelenlegi központja a polgármesteri hivatal és a művelődési ház környezete arculati szempontból az épületei vegyesek, de a tér kialakítása egységet formál az épületek közt. Előnye a központnak, hogy jelenlegi beépítettsége viszonylag laza. Jó méretű a közpark területe és vannak még fejlesztésre váró területek. A faluközpont arculatának alakítása korunk lehetősége és feladata.

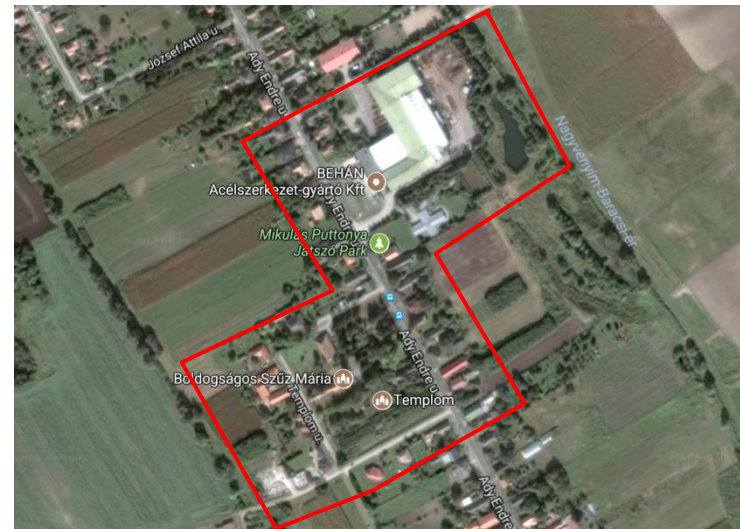
Apátszállás-Falu Baracs történeti központja a széles Széchenyi utcát és a Kokasdi utcát kísérő házsor. Még megtalálhatóak a régi tornácos házak, de többségük már nagy mértékben átalakított. A településrész hangulatát a katolikus templom határozza meg. A Széchenyi utcára merőlegesen folyó erek a patak völgy hangulata is jelen van a falurészben. A kereskedelemnek, szolgáltatásnak helyet adó épület kevés van a településen. Részben a főút mentén található, egyszintesek, szabadon álló beépítéssel, önálló funkcióval.

Apátszállás-Kertvárosias településrészek Apátszállás egyéb belterületi részei tervezett úthálózattal egységes szerkezetű telkeivel hasonló arculatot mutat. mai településkép és utcakép változatos. A háromosztatú és kockaházak közé ékelődtek a '80-as évek és napjaink lakóépületei is. Az épületállomány folyamatosan átalakul. Bár az épületek kora építészeti stílusa, mérete különböző, de az előkertek csaknem egészen egységesek, a kerítések 85-90 %-ban függőleges osztással kialakítottak. A széles utcákon lehetőség van az egységes arculat kialakítására. A széles zöldsávok lehetőséget biztosítanak a gyalogos, kerékpáros és gépjármű-közlekedés egymás mellett való biztonságos elhelyezésére egyediséget teremtő fasorok telepítésére. A belterületen fejlesztésre kijelölt lakóterületek egy része megvalósult. Kertvárosias lakóterület-fejlesztésre a belterület északi részén van lehetőség.

Templomos-Faluközpont Templomos történelmi központja a régi és új találkozási pontja. A történelmi múltú és az új építésű épületek körül alakul a településrész mai központja is, melyek meghatározzák a településrész arculatát. Kihívást jelent a tömegformálás a jövőbeli fejlesztések során. Az új létesítmények megfelelő építészeti eszközökkel való környezetbe illesztése, (mérsékelt tömegalakítással, hagyományos arányrendszer-kialakítás, anyaghasználat, stb.). Törekedni kell a meglévő karakteres, régi épületek és az általuk biztosított településkép értékeinek megőrzésére. Ezzel együtt azonban a védelem módját, mértékét lényegileg a település anyagi lehetőségei fogják meghatározni

Templomos-Falu Az egykori főút (Ady utca melletti házsor, valamint a Szent István utca eleje és az Iskola utca) ad első benyomást a 6. sz. főútról érkező látogató számára. Fésűs beépítéssel kialakult épületei átalakultak, modernizálódtak. Még vannak épületek, amelyek őrzik az elmúlt évszázad építészetének elemeit, de építészeti egységében, stílusában megtartott lakóépület már nem található. Az utcakép szétszabdalt, az előkertek mérete változó (0-5m), a tetőgerinc állása és az épületek magassága is teljesen változó. Rövid szakaszon sem található egységesnek mondható utcakép.

Templomos-Kertvárosias településrészek Templomos egyéb belterületi részei (József A. utca, Móricz Zs. u.) Itt is érvényesül a tervezett úthálózat egységes szerkezetű telkeivel. Az épületek kora építészeti stílusa, mérete különböző. Az előkertek csaknem egészen egységesek, a kerítések fele itt is függőleges osztással kialakított. Az apátszállásnál kissé keskenyebb utcákon is van lehetőség az egységes arculat kialakítására. A zöldsávok csaknem teljes hosszán itt is lehetőséget biztosítanak a gyalogos, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés egymás mellett való biztonságos elhelyezésére, fasorok telepítésére. Arculati szempontból ehhez a településrészhez tartozik a Tanácsház utca is, más szempontból (fésűs beépítés, történetiség) a Falu településrészhez is kapcsolható.

Tanácsház utca Templomos folytatása Apátszállás felé fésűs beépítéssel, sok felújított vagy romos régi épülettel. Megtárolhatóak a régi tornácos házak, de többségük itt is átalakított. A külterületi hangulatú településrész mellett futó patak-völgy a terepadottságokat is meghatározza. Az út keleti, páros oldala magasan, legtöbb esetben támfalakkal megerősítve lett kialakítva, míg a páratlan, nyugati oldal telkei a patakig futnak. A lakóépületek egy- vagy két szintesek, szabadon álló, vagy oldalhatáros beépítéssel, változó állású tetőgerinccel, vagy arra merőlegesen állítva.

Külterület

Diós zártkertek külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 1 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve mezőgazdasági jellegű (készenléti, szolgálati) lakótelep, illetve lakóhely, mezőgazdasági jellegű tanyák. Né pessége mintegy 10 fő, és a területén található lakások száma pedig körülbelül 2 darab.

Dunaparti zártkert külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 4 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely. Né pessége mintegy 125 fő, és a területén található lakások száma pedig körülbelül 69 darab.

Erdészház külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 6 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely. Né pessége mintegy 9 fő, és a területén található lakások száma pedig körülbelül 3 darab.

Ida major külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 1 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve mezőgazdasági jellegű (készenléti, szolgálati) lakótelep, illetve lakóhely, mezőgazdasági jellegű tanyák. Né pessége mintegy 3 fő, és a területén található lakások száma pedig körülbelül 3 darab.

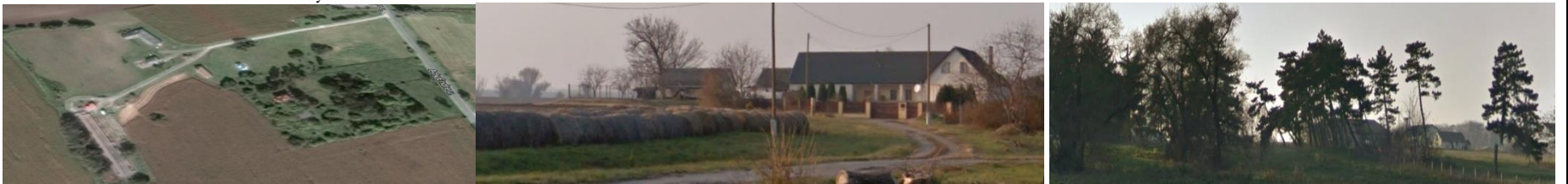
Klein puszta külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 1 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely. Népsége mintegy 2-3 fő.

Kornis puszta külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 8 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely. Népsége mintegy 2 fő, és a területén található lakások száma pedig körülbelül 1 darab.

Szluha puszta külterület amely a község központjától számítva nagyjából 8 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely.

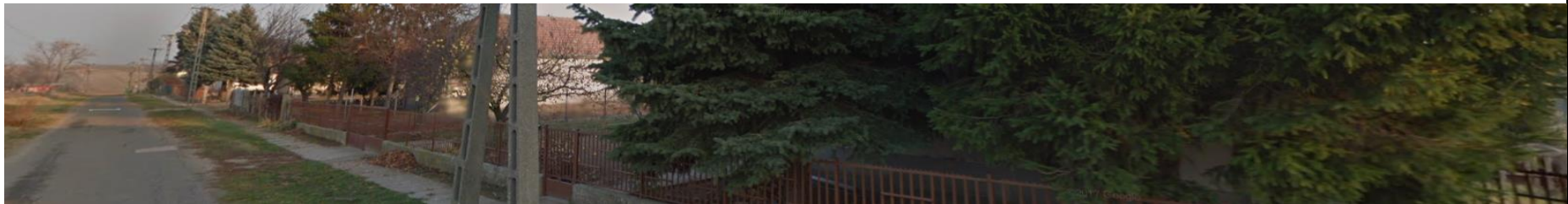
Külterület-Külterület – egyéb, amely a község központjától számítva nagyjából 3 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve mezőgazdasági jellegű (készletli, szolgálati) lakótelep, illetve lakóhely, mezőgazdasági jellegű tanyák. Népsége mintegy 28 fő, és a területén található lakások száma pedig körülbelül 13 darab.

Markovics tanya külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 1 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely.

Remény sor külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 2 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely. Néessége mintegy 21 fő, és a területén található lakások száma pedig körülbelül 9 darab.

Szent István út külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 7 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely. Néessége mintegy 22 fő, és a területén található lakások száma pedig körülbelül 9 darab.

Temetődomb külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 3 kilométer távolságra található. Jellegét tekintve gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely. Néessége mintegy 12 fő, és a területén található lakások száma pedig körülbelül 5 darab.

Vasút menti zártkert külterület, amely a község központjától számítva nagyjából 8 kilométer távolságra található. Jellemét tekintve mezőgazdasági jellegű (készletléti, szolgálati) lakótelep, illetve lakóhely, mezőgazdasági jellegű tanyák. Népsége mintegy 23 fő, és a területén található lakások száma pedig körülbelül 15 darab.

Repülőtér, mely a mintegy 7 km-re van a község központjától. Jellemét tekintve gyepes terület.

Szabaidőpark a volt Szitányi kastélykert területén 6 km-re van a község központjától. Jellemét tekintve gyepes, ligetes terület laza beépítéssel, kő és faházias nyaralóépületekkel.

3. ÖRÖKSÉGÜNK

A településképet befolyásoló, meghatározó építészeti, táji és természeti adottságok, jellemzők

Földrajzi fekvés

A Duna jobb oldalán elterülő Pentelei-löszplatón kialakult település a Mezőföldön terül el. Az Alföldhöz tartozó középtáj domborzati megjelenésében átmenetet képez az eltérő fejlődésű, tagoltabb nagytáj, a Dunántúli-dombság és a kiegyenlítettebb felszínű, szomszédos alföldi középtáj, a Dunamenti-síkság között.

Földtörténeti fejlődésében a mai felszíni képet kialakító folyamatok kezdete a harmadidőszak végi pliocén kor eseményeihez (kb. 5 millió évvel ezelőtől) kötődik. A Kárpát-medence lesüllyedt belső területeit borító Pannon-beltenger a szárazföldi területek felszíni lepusztulási anyagából származó feltöltés és a medencealjzat egyes részeinek szerkezeti kiemelkedése következtében fokozatosan visszahúzódott. A Mezőföld területén a tengerfenék üledékei az északnyugati részen erőteljesebben, a délkeleti részen kisebb mértékben emelkedtek ki.

A negyedidőszak elején (mintegy 1,8 millió éve) az alsó-pleisztocénban a pannon üledék szerkezeti mozgások következtében észak-északnyugat-dél-délkeleti és kisebb északkelet-délnyugati irányú törésvonalak mentén feldarabolódott, amit erősen formáltak az akkori déli-délkeleti irányba tartó és a szerkezeti vonalakhoz igazodó folyók. Az ekkor kialakult ósvízrajzi kép még sok tekintetben eltért a mai állapottól.

A felső-pleisztocén elején újabb szerkezeti mozgások következtében létrejötték a mai állapotot meghatározó domborzati egységek: a Dunamenti-síkságtól elhatároló markáns perem, a meghatározó rögsorok és hátak, valamint a köztük lévő süllyedékek, és kialakultak a mai vízhálózathoz tartozó völgyrendszerek. Az egész pleisztocénban folyó löszképződés és az áthalmozódás következtében igen jelentős területű és vastagságú löszös takaró képződött, amelynek később lesüllyedt részeit mára a folyók hordaléka betakarta.

A holocén (jelenkor) felszínformáló folyamatai közül a löszfelszín átalakulása (löszkarsztosodás, lepusztulási és áthalmozódási formák létrejötte, magaspart erodálódás, csuszamlás), a lejtőformálódás és a fluviális tevékenység (völgyformálódás, alluviális síkok képződése) a legmeghatározóbb.

A tágabb táji környezet: a Mezőföld

A szerkezeti vonalak által tagolt domborzati egységek és a hozzájuk kapcsolódó morfológiai formacsoportok négy eltérő karakterű térségre tagolják a Mezőföld felszínét. A Dunántúli-középhegységhez támaszkodik a magasabb helyzetű (átlag 230-250 méter tengerszint feletti) Észak-Mezőföld. Lapos ívű hátakból, kisebb magasságra kiemelt, enyhe tagoltságú síkságból és az őket körbevevő fiatal süllyedékekből álló Nyugat-Mezőföld. Ezekről kissé eltérő fejlődésű terület a Dél-Mezőföld, amely az Ős-Sárvíz nagy kiterjedésű, homokból felépülő hordalékkúpján folyamatos volt a löszképződés, az alacsonyabb helyzetű hordalékkúpokon jelentős futó homok felszínek is kialakultak.

Baracsot is magába foglalva a Duna és az előző két mezőföldi tájegység között található a 97 és 204 méter tengerszint feletti magasság közötti Közép-Mezőföld. A közepén északnyugat-délkeleti irányban húzódó, szerkezetiileg előjelzett Seregélyesi-völgy és a vele párhuzamosan kialakult, enyhén tagolt síksági típusba tartozó süllyedékterület két, egymástól elváló, kiemeltebb részre tagolja. A szerkezeti vonal és a Sárvíz-völgy között húzódik a Sárbogárdi-löszplató. A 150-180 méter tengerszint feletti magasságra emelt kb. 40 méter vastagságú löszfelszínen jellegzetes löszkarsztos lepusztulási formák (löszvölgyek, löszdolinák, mélyutak stb.) találhatóak. Meghatározó a Seregélyesi-völgy és a Duna között alakult ki a Pentelei-löszplató. Ez az aszimmetrikusan és féloldalasan kibillent plató Észak- és Nyugat-Mezőföld felől enyhe lejtővel emelkedik ki a környező hordalékkúppal borított süllyedékekből, és a Duna mellett szerkezeti lépcsőkkel tagolt, meredek, a folyó által alakított magaspartban végződik.

A Pentelei-löszplató morfológiai formatípusokra, talajképződésre és a helyi vízhálózatra erőteljesen kiható kőzet anyaga a lösz. A nagy vastagságú, erőteljesen rétegzett löszkötegek mellett jelentősek a hordalékkúpsíkságokat vékonyabban beborító lejtőtörmelékes, homokos, ún. átmosott lösz típusok és a csak deluviális képződésű löszös üledékek. A lösszel nem takart hordalékkúpi felszíneken, mint Baracson, folyóvízi homok, lepelhomok és futóhomok található a talajrétegek alatt.

Domborzati egységek és felszínformák

Baracs tagoltabb halomvidékre és síkságra különíthető el. A halomvidék jellegzetes része a löszplató lapos hátú, nagyobb kiterjedésű, kiemelt keleti része, amely a Dunára meredek magasparttal szakad le. Az eróziós-deráziós völgyekkel gyengébben tagolt, vastag lösztakarón kialakult felszínekre egyenletes lejtősodás és ritkább löszpusztulási formakincs (lösszel kitöltött régi eróziós völgyek, aszóvölgyek, deráziós fülkék) jellemző. A Dunára néző oldalon a mellékvölgyek mélyülése és hátravágódása megy végbe. A síksági térszínek magasabb és alacsonyabb helyzetben lévő hordalékkúp felszínei Baracs belterületei gyengén tagoltak és enyhe lejtősodásúak.

A talajtípusok

Az uralkodó megjelenésű, magas mész- és egyéb ásványianyag-tartalmú alapkőzetből az éghajlati viszonyoktól, a növényzeti borítottságtól függő talaj képző folyamatok kiváló minőségű mezősségi (csernozjom) típusú talajokat hoztak létre. Baracson a magasabb térszíneken a csernozjom talajokkal váltakozva rozsdabarna erdőtalajok, barnaföldek találhatóak. Gyenge minőségű humuszos homoktalaj és futóhomok váztalajok csak kisebb foltokban fordulnak elő Baracs és Mezőfalva között. Lejtőhordalék-talajok a hosszanti, északnyugat-délkeleti irányú völgyekben képződtek összefüggőbb megjelenésben. Az alluviális térszíneken a Dunához kapcsolódva, annak jobb partján,

Éghajlati jellemzők

A Mezőföld találkozási területe az Alföldhöz kötődő meleg, mérsékelten száraz, mérsékelten forró nyarú és a Dunántúl középső részének dombsági, hegyvidéki területeire jellemző mérsékelten meleg, mérsékelten száraz, enyhe telű éghajlati körzeteknek. A Közép-Mezőföld hőmérsékleti értékeiben kimutatható kisebb észak-déli különbség. Baracson az évi középhőmérséklet 10,2-10,3 °C, a vegetációs időszaké 16,1 és 17 °C. A 10 °C napi középhőmérsékleti értéket meghaladó napok száma átlagosan 188-189. A fagymentes időszak csaknem 203 nap, míg a Duna mentén 207 napot is elérhet. A júliusi középhőmérséklet 21-21,5 °C, a januári -1,5 és -2 °C. A napi értékhez tartozó nyári maximumok és a téli minimumok eloszlása viszont kontinentális. Nyáron kelet felé növekszik, télen pedig csökken a hőmérséklet. A besugárzási értékek magasak, a napsütés az évi 2100 órát is meghaladhatja. A felhőzet évi átlaga 50% körüli, a borult napok száma 90 körüli egy évben.

A csapadék évi átlagos mennyisége 500 és 564 milliméter közötti. A csapadék évi megoszlására jellemző a májusi maximum és a januári minimum, bár a havi értékek között nincs jelentős különbség. A tenyészidőszak csapadéka 305 milliméter, de a 75%-os valószínűséggel várható érték 200-250 milliméter közötti. A térség vízháztartása veszteséges, és az aszályos hőszénapok száma is 25 körüli.

Természetes növénytakaró

Az éghajlati jellemzőkkel és talajtípusokkal összefüggő természetes növényzet az Alföld flóraidékébe, annak Duna-vidéki flórajárásába sorolható be. A kultúrnövényzet, földhasznosítási formák és a települések között ma már csak töredékesen megtalálható eredeti növénytakaró döntően erdős sztyeppből és kisebb részben zárt erdőből állt. Az ősi löszvegetáció megőrzői a művelésre kevésbé alkalmas meredek lösz- és agyaglejtő peremek és a Duna mellett húzódó magaspartok (kivételesen a települések területe). A csupasz löszfalak felső peremének hiányos borítású vegetációja az extrazonális és posztglaciális jellegű, sztyeppterületre jellemző seprőfüves növénytársulás. A peremtől távolodva a kisebb mértékű talajpusztulás esetén különböző gyepek képző fajokból álló löszpuszta rét alakult ki. A löszön kialakult erdős sztyeppék jellegzetes társulása a törpemandulás cserjés, ahol a sztyeppréti fajok keverednek különböző kontinentális tölgyesek fajaival. Zonális erdőtársulás a löszhátak tatárjuharos löszpuszta tölgyese. A homokterületeken az előbbiektől eltérő társulások alakultak ki, többek között homokpuszta gyepek, zárt homokpuszta rétek, fehérynáras bozótok, homoki tölgyesek. Az ártéri peremeken alföldi jellegű sziki társulások, az ártereken alföldi jellegű mocsárrétek és dunántúli jellegű láprétek voltak jellemzőek.

Vízrajz

A lösz függőleges textúrájából adódó vertikális beszivárgás következtében a talajvíz jóval a felszín alatt helyezkedik el. Az alacsonyabb helyzetű, vékonyabb lösztakarójú helyeken 2-3 méter, a löszhátak magaspartjain, a különböző löszbe zárt víztartó réteghez (homok és talaj) kapcsolódva, 25-35 méter mélyen találhatóak a talajvíz lencsék. A víz áramlása kelet-délkeleti irányú, és főleg a partfal és - kisebb mértékben - a bevágódott völgyek azok a helyek, ahol forrásokban a felszínre jut. A csuszamlásos anyag alatt, a folyó medrében (a Duna által metszett pannon homokrétegek keveredett vizei által táplált) alsó források képződtek. A magaspart más részein, ahol nincsenek csuszamlási formák, ott a partfal lábánál fakadnak egyszerű talajvíz források. A folyó árterén és szigetein található homokos kavicsrétegek igen kedvező víznyerési lehetőséget biztosító víztartó rétegek.

Rétegvizek alapvetően a felsőpannon víztartó homokrétegekhez kötődnek. A többségében nyomás alatt álló vizet tartalmazó, egymás felett elhelyezkedő rétegek a Közép-Mezőföldön 50-200 méteres mélységben találhatóak.

Bár a tárolt készletek mennyisége nem túl jelentős, többségük kemény vagy közepesen kemény, és jelentős vastartalmú, mégis artézi kutakkal hasznosítható víztartalékot jelent.

A térség vízrajzi viszonyait közvetlenül és közvetve a keleti peremen futó jelentős folyam, a Duna határozza meg. A löszfelszínnek völgyeiben a csapadékviszonyokhoz igazodva kisebb, részben időszakos jellegű, ma már csatornába terelt felszíni vízfolyások találhatóak. A vízfolyások közvetlenül a Dunába tartanak (Kokasdi-ér, Nagyvenyim-Baracsi-ér).

Az itt lévő Dunaszakaszra jellemzőek a téli jégtorlaszok, amelyek jeges árvizeket okozhatnak. A kanyarogva bevágódó, középszakasz jellegű folyam nyugati irányba áthelyeződő, több helyen érvényesülő jobb parti, oldalazó eróziója igen nagymértékben alakítja az üdülő területek partszakaszát. A jelentős szintkülönbségű, bizonytalan egyensúlyú, réteges felépítésű magaspart igen sokszori földcsuszamlása - a gravitációs mozgásokon kívül - ezzel és a Duna által befolyásolt réteg- és talajvízi áztatással, alámosással van szoros összefüggésben.

Az ember megtelepedésének, jelenlétének legelső, közvetett nyomai

A térség átmeneti kőkori népessége volt a felvevője-befogadója a Balkánon át a Kárpát-medence felé tartó, művelhető földeket kereső embercsoportoknak. A Közel-keleti a Kr. e. 10. évezredben, majd annak következményeként Délkelet-Európában a 7-6. évezredben „elsődlegesen közel-keleti, balkáni jellegű megélhetési stratégiának” igazolója a kerámiaművesség mellett a paleobotanikai és archeozoológiai kutatások: a juhnak és a

A középső neolitikumban a szinte az egész Dunántúlt benépesítő népcsoport névadója az élesen bekarcolt, változatosan indázó vonaldíszekkel ékesített edényművesség. Ez a folyóvölgyek mentében, löszös földhátakon megtelepedő népesség meglehetősen egységes képet mutat sajátos irtásos-égetéses földművelő életmódja következtében - amikor is az erdőből kihalított földdarabot annak „kimerítő” művelése után mintegy visszaadja egy időre az erdőnek, elköltözik, majd jó emberöltőnyi idő után visszatér - nagy kiterjedésű, egyrétegű telepek jönnek létre. Az anyaggyerő gödörkomplexumok mellé 20-40 méter hosszú, 5-8 méter széles, cölöpszerkezetes, ún. nagycsaládi házak épülnek. A századokon át tartó békés paraszti életet követően a kultúra kései szakaszában a telepeket körárok rendszerrel veszik körül, idegen népesség támadásától való féltükben.

A bronzkor

Valamikor a Kr. e. 2. évezred legelején, a kora bronzkor második felében a Duna menti löszháton megjelenő déli eredetű népcsoporttal, az ún. Nagyrév-kultúra népe Magyarország területére délről, a két nagy folyó (a Tisza és a Duna) mentén, az azokat kísérő löszvonulaton észak felé haladva települt be. Úgy nevezett tell-telepeket alkotott és hagyott hátra. A tellek megjelenése nem csak formailag jelent lényeges változást. Ezek a telepek ui. olyan letelepedett életformát feltételeznek, amely többek között intenzív földművelésen és több évszázados egy helyben lakáson alapul. A Tisza mentén északon Fegyvernekig, délen a Tiszazugig található meg a jellegzetesen fényes fekete anyagú, kihajtó peremű, egyfűlű ún. „nagyrévi korsók”. A cölöpváz, tapasztott fonott falú vagy döngölt agyagfalú házakból álló, nem egyszer védett telepek lakosai fejlett kézműiparral rendelkeztek. A nagyobb, központi telepek környékén - valószínűleg azokkal szoros kapcsolatban álló - kisebb telepek hálózata található, amelynek részét Baracson is feltárták.

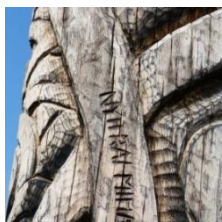
A telepeken folyó gazdasági élet jelentős színtere az itt található téglalap alakú, általában két helyiségből álló ház volt, amelyben az egyik, többnyire a kisebbik szoba a konyha vagy gazdasági helyiség volt, egy részén munkagödörrel és tűzhellyel. A másik helyiség a „tisztaszoba” lehetett: elsősorban alvásra és tárolásra használhatták. A házak helye állandósult, és vagy a fő égtájakhoz, mint Baracson (vagy a löszhát irányához (Tószeg-Laposhalom, Százhalombatta) igazodnak. A pompás, gazdagon díszített vagy éppen fehérre meszelt falú házak (Baracson is) és a településszerkezetváltás a társadalmon belüli jelentős változással is összefügg.

A kora bronzkor végső fázisában feltűnik egy új és merőben más hagyományokkal rendelkező népcsoport. (Kisapostag-kultúra) Ez a népesség mind társadalmilag, mind gazdaságilag nagyon eltér az itt élő Nagyrév-lakosság hagyományaitól. A Duna menti Nagyrév-területre történő bevonulásuk valószínűleg békés, hiszen a telepeken semmiféle nyoma sincs jelentősebb változásnak.

A középső bronzkorban a Vátya-kultúra népe átlépi a Dunát, és települései, valamint a hozzá tartozó temetőik megjelennek a folyó keleti partja mellett húzódó löszháton.

Késő bronzkor

A jóval későbbi Hallstatt-kultúra népe nem lakott itt. Erre magyarázat talán a tellek kialakulásához elengedhetetlen löszplatóban keresendő. A középső bronzkortól teljesen eltérő gazdálkodást folytató későbbi kultúrák számára valószínűleg nem volt megfelelő ez a löszös vidék. Emellett ezen kultúrák számára a Duna határvonalat jelentett, nem pedig összetartó elemet, mint a korábbi kultúrák esetében. Azt, hogy a késő bronzkorban ez a terület mégsem volt teljesen elhagyott vidék, az Intercisa

Múzeum állandó kiállításában is bemutatott néhány késő bronzkori kard, fegyver, ill. bronz szerszám jelzi, melyek legtöbbje a Dunából került elő. Valószínű, hogy e tárgyak vallási szertartás során jutottak a folyóba.

A kelták

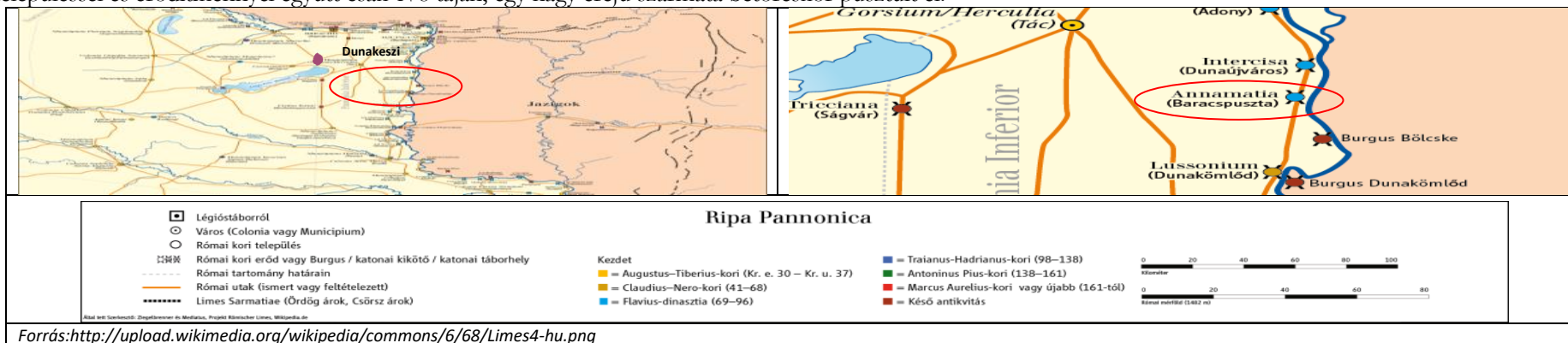
A Kr. e. 1. század közepének különféle hadieseményei következtében a törzsi szállásterületek átrendeződtek. Ez a vidék az eraviscus törzs szállásterülete lett, a Dunántúli-középhegységtől a Dunáig és a Sióig. A törzsek élete a római politikai formációban is csaknem zavartalan. A bennszülött lakosság emléke a római kőplasztikában és az írásbeliség révén a kelta nevek sírkőre vésésével maradt fenn igazán.

A római kor

Augustus császár (Kr. e. 31 - Kr. u. 14) expanziós politikáját római alaposság, óvatosság és elővigyázatosság jellemezte. Elsősorban egy gazdaságilag és földrajzilag, másodsorban pedig etnikailag elhatárolható terület teljes meghódítása volt a stratégia célja. Pannonia meghódítása is összefüggött a birodalomnak a Dunáig való kiterjesztésével; nem annyira a folyami határok kialakítása, mint inkább a folyami szállítás megoldása volt fontos a római vezetők számára. Utak híján, ill. a szárazföldi közlekedés lassúsága miatt a Duna és a Rajna volt az a közlekedési és kereskedelmi út, amely Európa belső területeit a tengerekkel összekapcsolta.

A hódítást követő több mint fél évszázad alatt római csapatok csak a belső területeken, a Borostyán út és a Száva torkolata felé vezető út mentén állomásoztak, ahol belpolitikai feladataik is voltak. Noha a mai Dunántúl területe is kétségtelenül római fennhatóság alatt volt, itt feltehetően szövetséges rendszert alakítottak ki. Pannonia provinciává való szervezésére ténylegesen valószínűleg csak Claudius (41-54) alatt került sor. A civitasokba szervezett bennszülött közösségek katonai irányítás alatt álltak, amely azonban lehetővé tette a törzsi arisztokrácia felemelkedését, a gazdasági életben pedig a római eredmények fokozatos átvételét. A Kr. u. 1. század nagyobbik felében a külpolitikai helyzet úgy alakult, hogy nem kellett ellenséges betörésektől tartani. Mind a Dunától északra lakó germánokkal, mind pedig a Tiberius (14-37) uralkodása elején betelepülő szarmatákkal sikerült olyan szövetségi szerződéseket kötni, amelyek azután hosszú évtizedeken keresztül biztosították a békés kapcsolatokat.

A békés fejlődésnek a 167-ben kitört nagy markomann-szarmata háború vetett véget. A hosszú, 14 évig tartó háború nagy megpróbáltatásokat okozott nemcsak Pannoniának, hanem az egész birodalomnak is. A hadműveleteket több éven keresztül maga a császár, Marcus Aurelius (161-180) irányította. Intercisa néhány más településsel és erődítménnyel együtt csak 178 táján, egy nagy erejű szarmata betöréskor pusztult el.

A nagy háború 180-ban történt lezárása után, Commodus (180-192) uralkodása idején kezdődött meg az újjáépítés, természetesen előbb a katonai létesítményeké. Az intercisai helyőrséghez tartozott a limes egy meghatározott szakasza is. A Dunán való titkos átkelések megakadályozására Commodus császár őrtornyokat építtetett. Ezek azok a megfigyelő állások lehettek, amelyeket távol az úttól, közvetlenül a lösz fennsík Dunára néző peremén emeltek. A helyőrségnek kellett természetesen a fontos hadiutat is megépíteni, karban tartani. A Duna mint közlekedési út mellett ez volt a legfontosabb olyan út, amelyen a Duna menti tartományok katonai és polgári forgalma zajlott. A limes-út sóderes burkolatát a 2-3. század fordulóján többször is javították. A légifelvételeken az út mint világos, fehér csík jelentkezik Intercisa és Annamatia (Baracs) között. A limes-út mentén mérföldkövek is álltak, rajtuk az éppen uralkodó császár neve és címei, s az esetleges javítások említése mellett minden esetben feltüntették a hely Aquincumtól mért távolságát. Annamatia területén előkerült mérföldkő adatai alapján a település 55 római mérföldre volt Aquincumtól.

Annamatia tábora egy 1954-es légifelvételen
(forrás: <http://mult-kor.hu>)

2007-ben a régészeti kutatáskor
(forrás: <http://mult-kor.hu>)

Korai alapításra utal az Annamatia név, mely a kelta Annama/Adnama személynévből származik. Az ismert helyőrség egészen a késő római korig állomásozott itt, amint azt bélyeges téglái és az általa állított mérföldkövek igazolják. 3 mérföldkő került itt napfényre, melyek mindegyikén 55 r. mérföld jelzi a hely távolságát Aquincumtól. Az egyik mérföldkő (CIL III 10640) Philippus és neje Otacilia (Kr. u. 244–248), a másik (u. o. 10641) Decius Trajanus (249) idejéből való, a harmadikat (u. o. 10639) pedig Maximinus és Maximus császárok (238) tiszteletére emelte a *coh(ors) I. T(bracum) g(ermanica)*. A IV. században a Notitia szerint dalmata lovasok tartózkodtak a táborban, az equites Dalmatae biztosította ezen a szakaszon a határt.

A limes táborainak kiépítésével minden bizonnyal egyidőben létrejönnek „polgári települések”: (a nem katonák, vagyis civilek lakta) táborvárosok és -falvak. Az ún. canabae (eredeti jelentésében barakkok, bódék) a legiok táborai (castrumok) melletti városias települések (canabae legionis). A szó valószínűleg a katonai zsargonból vált közigazgatási kifejezéssé. A kisegítő csapatok táboraihoz (castellum) kapcsolódó telep neve, a vicus gyakran kap a szakirodalomban auxiliaris jelzőt. A vicus militaris szó szerkezete a katonai táborokhoz való kötődést rögzíti (vicus-nak neveztek ugyanis városrészt, kerületet, sőt utcát is).

Az auxiliaris táborok melletti települések a 2. század elejétől a 3. század közepéig, második harmadának végéig rendelkeztek a canabae legionisokéhoz hasonló önkormányzattal. A különbség - a legújabb kutatások alapján úgy tűnik - inkább a territorium és a lakosság szám nagyságrendbeli eltéréseiben keresendő. (A rendelkezésre álló adatok szerint még településszerkezeti azonosságok, hasonlóságok is kimutathatók.) Fényes Elek arról tájékoztat, a múlt század derekán, hogy "Ezelőtt néhány évvel találtak itt egy halmon a' föld alatt egy egész római módra épült házat, különféle edényekkel, pénznemekkel, 's bálványképekkel".

A hunok

A Valeriát ellenállás nélkül s üresen birtokba vevő hunok számára nem volt jelentősége az egykori római limes-erődöknek. A lakótornyokat védő katonák és a még szilárdan álló falak mögé húzódó civilek a Duna mentében végig biztosíthatták volna a római élet és civilizáció bizonyos folyamatosságát, ha vidékünk is úgy került volna „barbár” nép uralma alá, ahogyan a Nyugat-Római Birodalom többi tartományai. A Dunántúl keleti kétötödére kiterjedt Valeria provincia azonban a nagy kivétel: ezt III. Valentinianus nevében Aetius patricius 433-34-ben úgy engedte át Ruga hun nagykirálynak, hogy előtte - épp úgy, mint 160 évvel korábban Daciából - kivonja a katonaságot és kitelepíti a lakosságot. Pontosabban: az utóbbit áttelepíti Pannónia Prima és Savia tartományok mögé, a két nevezett tartományból elvett, ettől kezdve Valeria mediának („középső” Valeriának) nevezett területre. Ide telepíti a korábbi pannon „külső” Valeriának lakosait („belső” Valeriának egy itáliai késő római közigazgatási egység számított). A kitelepítés súlyos történelmi következményekkel járt, a birodalom minden más területével szemben, a magyar Nyugat-Dunántúlt is beleértve - egyetlen ókori helynév és földrajzi név sem maradt fenn. A hunok eltávozása (455) után Annamtia erődje sok évig üresen állt. Csak nem sokkal 500 előtt költöztek a falak közé a germánok, akik a kor szokása szerint megpróbálták valamelyik római épületet lakhatóvá tenni. Az antik hagyományokat tisztelve ők sem temetkeztek a falak közé. Ismertek leleteik is.

Az avar kor (6-9. század)

Alig egy évszázad múlt el Attila, a hunok nagy királyának halála (453) után, amikor újabb ismeretlen lovasnép kopogtatott Európa kapuján, az avarok. Nevüket és eredettörténetüket a bizánci császári udvar írott forrásaiból ismerjük. A Belső-Ázsiában létrejött türk kaganatus rohamos gyorsaságú terjeszkedése során 552-ben űzte el a kínai forrásokból zsuán-zsuán néven ismert törzseket. A türkök elől a távoli rokonaikhoz, a közép-ázsiai heftalitákhoz (hunok) menekülő népesség a későbbi avar államalakulat egyik alkotó eleme lett. A türk terjeszkedés 557-ben a heftalitákkal együtt további nyugat felé történő költözésre kényszerítette őket.

Honfoglaló magyarok

A honfoglaló magyarok 900-ban, a velük szövetséges keleti frank uralkodó, Arnulf (887-899) 899. december 8-án bekövetkezett halála után foglalták el a Dunántúl területét. A település Apátszállás nevű részén egy Árpád-korból származó temetőt és a mellette lévő templom romjait is feltárták. A település neve az oklevelekben 1276-ban bukkan fel először, ekkor *Boroch* alakban írják. Feltehetően erről a Baracsról származott az a Baracs nemzetség, amelynek tagja az a jómódú Barcus volt, akinek felesége, *Gyung*, Myske comes (ispán) leánya 1276-ban vámosi Veszprém vm) hozományából végrendelkezett. Ugyancsak feltevésszerűen helyezhető ide az udvarnok származású *Jajab* lakhelye, akit IV. László király 1281-ben a nemesek közé emelt a baracsi előhegyen levő szőlőivel.

Középkor

1526. augusztus elején a török ellen vonuló II. Lajos (1516-1526) tábornok a lösz fennsíkon. A hadjárat menetét megörökítő szemtanú, Brodarich István szerémi püspök, kancellár és a magyarok történetét a 16. század végén megíró Istvánffy Miklós beszámolója megegyezik: a fiatal király Ercsiből indult, seregével itt töltötte az éjszakát, másnap reggel - jól kikövetkeztethetően -, augusztus 2-án fogadta az erdélyi vajda, Szapolyai János követét, Bácsi Györgyöt, és még ugyanez nap reggel továbbvonult Földvárra. A magyarok számára tragikusan végződő augusztus 29-i ütközet után Nagy Szulejmán

lényegesen gyorsabban vonult végig a Duna jobb partján, mint ellen fele. Az 1543-as hadjáratot megörökítő Matrakcsi Nászuh-féle Szulejmánnáme térképein a szultáni sereg sátrait a Baracs és Adony közötti területen tüntetik fel.

17. századtól

A Paksyak Fejér megye déli részén levő falvai közül nem szerepel az 1617-es palotai listán Szedreg, Baracs és Apostag, de utóbbi kettő a defterek szerint lakatlan puszta. Szedreg hiánya ugyan magyarázatra szorul, de az 1617-es lista nem tökéletes: hiányzik belőle több olyan település, amelyet korábbi palotai iratok említenek, pl. Dudar, Nána, Tés, Peremarton, Szentmárton, Bika. A fentiek alapján elképzelhető tehát, hogy olyan jelenséggel van dolgunk, ami nem példa nélküli: a Paksyak Palotán szolgáló katonáknak adták bérbe Fejér megyei birtokaik jövedelmét.

A Paksy család fiúágon kihalt, a pentelei uradalmat (Pentelén kívül Baracs, Kisapostag és Pázmándpuszta tartoztak ide) a leányágak örökölték (a 17. század végén ezek: a Nyakas, Jármy, a Daróczy, a Becsky és a korompai Holló családok).

A Paksy-örökség Fejér megyei részéhez tartozó lakatlan Baracs és Kisapostag területét, melyek - noha egyazon földesúr tulajdonát képezték - megőrizték határaik önállóságát, Pentele lakosai a török kortól kezdve kisebb-nagyobb megszakításokkal használták. A földhasználatot a Paksy-örökösök birtoklásának ténylegessé válásától kezdve rövid időtartamú (néhány évre vagy egy esztendőre szóló) szerződés (contractus) alapján tették jogszerűvé.

<p>I. katonai felmérés 1763-1787 Forrás: http://mapire.eu/hu/map/collection</p>	<p>II. katonai felmérés 1806-1869 Forrás: http://mapire.eu/hu/map/collection</p>	<p>III. katonai felmérés 1869-1887 Forrás: http://mapire.eu/hu/map/collection</p>	<p>1941-es katonai felmérés Forrás: http://mapire.eu/hu/map/collection</p>

A penteleieknek elsősorban Kisapostagon, de Baracson is a Solt székhez tartozó Dunaegyháza jobbágyaival kellett osztozniuk, ami a Duna melléki terület hagyományos bal parti kapcsolataira vezethető vissza. 1744-ben is a penteleiek Baracs szántóit használták, tizedet fizettek érte a földesúrnak; 1754-ban, majd 1775-ben a dunaegyháziak is béreltek földet, nyolcadot fizettek utána. 1788-ban a penteleiek néhány évre kiszorították őket a bérletből. Baracs és Kisapostag földjei 1734-től folyamatosan a dunaegyháziak hasznosították.

1774-ben 10 ház, 17 család élt a településhez kötődően. Főleg birkatenyézzel foglalkoztak. 1788-tól Felső-Baracs megszűnt a pentelei plébánia filiája lenni. Az 1800-as évek elején még csak úrbéresek béreltek földeket Baracson. A településen 1850 előtt néhány rossz ház állt: 59 ház, 50 lakos és 737 idegen. Kedvezőtlen volt a község helyzete a művelődés szempontjából, a rendkívül rossz anyagi körülmények és a szétszórt település-szerkezet miatt. Az iskolát a földesúri közbirtokosság építette, a községi iskola egy tanerős volt. 1850 körül a középkori templom romjaiból épült fel a falu mai temploma. A polgári kori közegészségügyi törvény értelmében orvosi kör alakult. Baracs és Kisapostag is Duna- penteléhez tartozott. Körorvos, állatorvos, szülésznő és a bábák is jártak a településre.

1862-ben újjáépítették az iskolát, amit később államosítottak. Ipara 1860-63 között jelentéktelen volt, 15 iparos dolgozott. 1869-ben hét pusztáról írnak, melyek: Alsó-Baracs; Közép-Baracs; Kornis-pusztá; Lippert-pusztá; Felső-Baracs; Pázmánd-pusztá. Több tanyából és pusztából szerveződött önálló faluvá. Templomoson 1862-től még lelkészség, 1926-tól pedig plébánia működött.

1872-ben Baracs községhez csatlakozott Kisapostag. A XX. század elején a lakosság túlnyomó része mezőgazdaságból élt. 1919-ben a községben megalakult a HANGYA Szövetkezet. 1921. március 5-én Baracs nagyközség lett, ami után Kisapostag levált. Baracs-Apátszállás Széchenyitelepen a 20. század elején parcelláztak tanyákat az egykori Amadé-birtokból. A parcellákat nemcsak helybeliek, hanem a mezőföldi településekről (Dunaföldvár, Dunapentele, Bölske, Mezőfalva, Sárszentmiklós) érkezett vevők vásárolták meg. Dunapenteléről több család kitelepült, tanyát épített a baracsi parcellára. Széchenyi Antalné birtokát is a XX. század első felében felosztották. A tanyai lakosoknak 1926-tól 1928-ig Apátszálláson már 3 harangos templom épült meg. 1935-ben már nem volt 1000 kataszter hold feletti birtok Baracson. Ebben az időben a falu gazdaságilag jól felszerelt, megélhetési forrás az állattartás és gabonatermesztés volt. 1944-45. évi harcok a község környékén nem voltak, de több épület megrongálódott és megsemmisült, így a tűzoltószertár, a Ráfáisz-ház, a községi irattár és a Duna-parti iskola is. Az államosított TSZ területeket a falu lakossága birtokolta. Szakember hiánya miatt tönkrementek a gyümölcsösök és a halastavak. Az erdők nagy részét elhordták házépítésekhez.

A barokk Sztányi Béla kastély fénykorában

Az eklektikus stílusú Szluha kastély/kúria, 1910 körül épült

A magyar nagybirtok-rendszer 1945-ben megszűnt, a tulajdonviszonyok egyik napról a másikra megváltoztak, és ezzel együtt átalakult a korábbi birtokszerkezet is. A földosztást koordináló Országos Földbirtokrendező Tanács (OFT) a nagybirtok szétszórt majorságai helyett zárt, illetve félig zárt (tanyaközpontos) paraszti települések felépítésére törekedett, ahol a hét-tíz holdas családi kisgazdaságok intenzív kertgazdálkodást folytathatnak, és szövetkezetekbe tömörülnek. Ezt a paraszti kisgazdaságokon nyugvó alapprogram azonban a kommunista hatalomátvétellel aktualitását veszítette. Az újonnan kimért földek a racionális nagybirtok hézagait töltötték ki, a házhelyeket pedig a települési központtól, majorságtól, sőt sokszor a szőlőhegytől is távol mérték ki. 1949-ben Széchenyi-telep és Templomos központi egység lett. A csoportos telepítésekkor előfordult ugyan, hogy a meglévő falumag mellé új utcákat jelöltek ki, de sokszor az elkobozott paraszti ingatlanok helyén kerültek kijelölésre az új települések. A telepítési hivatal ott igyekezett fejleszteni, ahol már állt egy uradalmi időkben emelt templom, mint Baracson. „A templom településszervező funkciója nem volt tudatos annyiban, hogy a falvasítást nem ezzel, hanem a közlekedési adottságokkal és a földek minőségével indokolták. Ráadásul a házhelyosztási tervek végül mindenhol a faluszélre szorították a templomokat, sőt az ötvenes évek falutervezése tudatosan is igyekezett elhomályosítani a szerepüket.” Az új falvak közösségi tereinek kialakítása nem ment könnyen, de a tervek a települések beépítésre szánt területének 10-20%-át közintézmények számára tartalékolták. Részben a közigazgatási intézmények elhelyezésére gondoltak, mint a községközpont, a posta, a tűzoltószertár, az iskola és a templom, valamint az ezekben dolgozó értelmiségiek lakásépítése számára szolgáló telkek, ezeken kívül pedig az egészségügyi és kulturális intézmények, orvosi rendelő, gyógyszertár, valamint a kultúrház is helyet kaptak. 1960-ban Kígyósszentmihályt a községtől elcsatolták. A Szluha kastély irodaként, baromfikeltetőként, majd magtárként funkcionált. A Sztányai Béla kastély állami tulajdonba került később lebontásra ítélték. „Az új községekben a középületeket igyekeztek úgy elhelyezni, hogy azok csoportot alkotva hivatali negyedet alkossanak. A központi telkek beépítését csak lazán szabályozták, sőt törekedtek is rá, hogy a közintézmények ne a telekhatáron álljanak, hanem szabadon tájolva, lazítva ezzel a lakótelkek rendeletekkel előírt merevségét.”

A tervekben megjelenő intézmények megvalósítása általában csúszott az elképzelésekhez képest, vagy teljesen el is maradt. Ez tette azonban lehetővé a régi uradalmi épületek fennmaradását, amelyek eleinte ideiglenes jelleggel, később állandósulva biztosítottak helyet a helyi kulturális identitás alapját képező iskola, a tanácsközpont vagy kultúrház megvalósításának. Fenntartásukra azonban sajnos kevesebb gondot és pénzt fordítottak, így az épületek állaga általában erősen megromlott, vagy elpusztult.

A fentiekben ismertetett történelmi folyamatok és a tudatos településtervezés alakították ki Baracs ma megfigyelhető településszerkezetét, a tervezett, több utcás falut, amelyben szalagtelkes elrendezés és fésűs beépítés figyelhető meg.

Rengeteg sokgyermekes, földműves család költözött a faluba, hogy új életet kezdjen. Ehhez házat és több, kisebb parcellát is kaptak segítségül a községtől, a magyar államtól, azon belül a Földművelésügyi Minisztériumtól. (1943 szeptemberében különvonalat hozta ide, a ciszterci rend előszállási birtokára, a mai Apátszállásra a Borsod- és Heves megyéből származó telepescsaládok első csoportjait.) Az építészeti hagyományaikat tükröző kontyolt épületek ma is megtalálhatóak elszórtan a településen.

Ferkelt János Liget sori fotója

Szadeczkiné Rédl Julianna fotója

A második világháború után Tsz munkaközösségekben folytatták a termelést az emberek. A baracsi Béke Mg. Tsz.-ből jött létre az AGROBARACS. 1650 hektár szántóföld, 170 hektár rét, 90 hektár erdő területtel gazdálkodik. Sertés és szarvasmarha tenyésztéssel is foglalkoznak. 1954-től megnyílt Baracs község óvodája. A Széchenyi Zsigmond Általános Iskola és Művészeti Alapiskolában néptánc, zene, rajz tantárgyak adják az alapiskola irányvonalát. A Könyvtár 90 négyzetméteres alapterületű.

Forrás: <https://darabant.com/hu>

Megőrzendő értékek

Épületek, építmények, anyagok, formák

A természeti adottságok miatt a településen hagyományos építőanyagok földközeli. A történelmi korokban épült közintézmények, igényesebb lakóépületek (kúriák és nagybirtokosok háza) téglából épültek. Ezek közül sajnos nem maradtak emlékek. A szakrális épületek azonban mindkét településrészen megmaradtak. Egyik sem műemlék.

Templomosan 1850 körül a középkori templom romjaiból épült fel a falu mai temploma klasszicista historizáló stílusban. Apátszálláson a szintén egytornyú, szabadon álló, neoklasszicista templomot 1928-ban szentelték fel.

A kereskedő gazdagabb családok, a tehetősebbek, a parókiák épületei sem épültek mindig kőből, téglából, de historizáló stílusukkal a kúriák, kastélyok építészeti hangulatát kívánták hangsúlyozni, és sok esetben befordultak az út felé, párhuzamos tetőgerinccel lettek kialakítva. Általában a középső traktus tartalmazza a bejáratot, aminek (formájában) díszített, vakolt ormfala a befordított tető elé nyúlik.

A kevésbé tehetősebbek lakóépületei vályogból, vályogtéglából, kevés faanyag és sok nád felhasználásával készültek. Az épületek külső kialakításához, vakolatának színezése, vakolatarchitektúrájának kialakítása hagyományosan is egyszerű a településen.

A dunántúli tűzfalas építkezés, a Mezőségben mentes a túlzott díszítéstől és erős színek használatától. Ebből számos szép példa maradt Baracson. Különösen a hagyományos homlokatképzési elemek esetében. Ezt a hagyományt több később épült kőporos vakolatú házon is megvalósították.

A tetőidom éppen túlfut az oromfalon, melyet finom, a homlokzat alapszínével megegyező, karakteresen elkülönülő oromfaldísz található. Az íves, geometrikus formák falmező kerületén és a jellemző kettős padlásablak körül találhatóak. Csak néhány esetben található plasztikusan díszesebb oromfal, amelyekre azonban a ugyanúgy jellemző a visszafogottság és az egyszerűség. Ez utóbbiak a „kuriális építkezés” emlékei, amelyek a kis- és nagykúriák címermezős oromzatú háztípust idézi.

A túldíszített, túlszínezett épület inkább zavaró a nyugodt, tiszta településképpen. A településtől idegen a faburkolat főépületen való használata, ezt kizárólag másodlagos szerkezetek esetében jellemző a történeti épületállományban.

Néhány megmaradt régi épület homlokzata elüt a fent ismertetettől, hiszen az oromfalra kontyolt tető, vagy alsó csonka kontyolt tető került. Nagy valószínűséggel ezek az épületek a kelet-Magyarországról betelepültek építették, hozták magukkal hagyományaikat.

Amiben azonban azonosak a mezősegi házakkal, az a hármastagozat, a fő homlokzaton lévő egy vagy két függőleges téglalap alakú ablak és a tornác. Sajnos csak nagyon kevés helyen maradt meg a tornác. Az anyagi lehetőségek korlátai miatt a tornácok estek áldozatul először az épületek bővítésének. Néhány szép példa még áll

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A külvilág felé nyitás mindig meghatározó elem. A hagyományos nyílászárók sem azonosak, sok esetben még stílusban és mennyiségben is eltérőek, de arányaikban azonosságot hordoznak.

Az egysoros háztípusra jellemző nyílaskialakítás jól megfigyelhető: két szárnyú, jellegzetesen két vagy három osztatú ablakokkal, az, utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással. Redőny helyett belső, tömör fa spaletta volt hagyományosan jellemző.

A tornác alatt, vagy az utcai homlokzaton egyszerű kialakítású, faszervezetű bejárati ajtó(k) található. A nyílások kereteit, tömör részeit díszítették faragással, vagy csak festéssel.

Táji és természeti értékek

A község közigazgatási határának északi és Duna-parti részén, valamint a vízfolyások mentén nemzetközi és országos jelentőségű védett természeti területek találhatók. A település északi részén a vízfolyásokhoz köthető országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezete található, ami végig kíséri az ereket és a tavakat. A Duna parton Natura 2000 védettségű különleges természetmegőrzési terület található.

Az egyedi tájértékek tovább gazdagítják a település örökségét. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 6. § (3) (4) és (5) bekezdése értelmében egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző olyan természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van. Ezeknek az értékeknek gyakran „csak” a helyi közösségek számára van jelentősége, mint például a népi vallásosság táji megjelenéseként egy-egy kőkeresztnek vagy a korábbi tájhasználat emlékeként egy-egy gémeskút, borospincének.

Különleges sajátosság

A kerítés funkcióját tekintve legyen az magán kerítés, ipari kerítés, elsődlegesen védelmi funkcióval bír. Elhatárolja az építményt és annak udvar részét a külső, közös, vagy közterülettől, és a szomszédoktól. Egyfajta magánszférát biztosít. Ezért fontos az esztétikus megjelenés, az épület és kert hangulatához ÉS az utca képéhez illő stílus.

Baracs sajátos jellegzetessége, hogy mind Apátszálláson, mind Templomoson a kerítések kiosztása függőleges, jól átlátható, a kertbe betekintést enged. Lehet fából, vasból, a lábazat elmaradhat, vagy készülhet kőből, betonból, téglából, a kerítést tartó oszlopok is változatosak, de a függőleges osztás többségében található meg a községben a hálós, az élő, vagy vízszintes osztású fa, fém, vagy tömör kerítés mellett.

Kihasználható adottság

Baracs szerencsésen nagyon széles utcákkal rendelkezik, amit javasolt kihasználni. Széles zöldfelületei alkalmassá teszik fasorok telepítésére, akár sétányok, kerékpárutak kialakítására is. Több utca alkalmas 2x2 fasor telepítésére is. A fák telepítésének természetesen a közművek telepítettsége korlátot szabhat, de közterület alakítási terv készítésével a klímaváltozásra való felkészülésben sok fa ültetése segíthet. Igaz ugyan, hogy ősszel mindenki bosszankodik a lehulló termések és levelek eltakarításának feladatai miatt, de nyáron a hőségben mindannyian szeretnénk, ha csak a pár perc sétára lévő munkahely, vagy üzlethez is árnyas fasor vezetne, ha buszmegállót lombkorona védené a tűző naptól, vagy ha bárhol parkolhatnánk a fák árnyékában.

Eleink nemcsak az utcákat, hanem a telkek, mezsgyék, tanyák határát is védték a szélről, portól, naptól a fasorokkal. A dülő és hajtó utak mellé is fákat ültettek, hogy védjék magukat és állataikat a perzselő naptól.

4. Építészeti útmutató

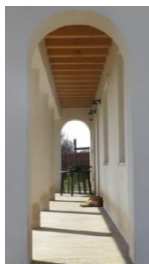
Hova, hogyan, miként. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások.

Baracs olyan település, amely vidéki, falusias jellegét már ötvözi a városias lehetőségek világával. Jó levegőjű, laza kertvárosias jellegű falu. E jellegének megőrzése fontos, ezért a beépítések sűrűségének növelése kerülendő. A beépítéseket tagoló növényzet, a közterületek, terek valamint az újabb lakóterületeken a magánkertek fásítása fejlesztendő.

Baracsnak az egyik sajátos adottsága, hogy két faluközpontja van. A szolgáltatások a két központban koncentrálódnak, egyéni arcukat kialakítása korunk feladata. A faluközpontok új intézményei és felújított épületei a bontakozó arculat fontos elemei. Baracs területén sok a helyi építési hagyományok elemeit őrző régi épület, de azok, amelyek még egészében őrzik azt, romosak, felújításuk szinte gazdaságtalan. De a felújított épületekben, még visszalopható a hagyomány újabb felújítás, bővítés alkalmával.

A két templom, egy-két parasztház, néhány épített emlék. Ezek megőrzése, jellegükhöz illő harmonikus újítások a település szellemének folyamatossága miatt kívánatos.

A településrészekre kidolgozott ajánlások a fenti szempontoknak megfelelően, és a jó példát jelentő épületek, épített közterek építészeti minőségére támaszkodva határozzák meg a település arculati fejlődésnek irányait, követelményeit.

Faluközpontok

Baracs faluközpontja két magvú, de a két rész arculatának fejlesztése egységes szempontok szerint lehetséges és kívánatos.

Anyaghasználat, színek

Baracs központjában fel-feltűnik a natúr téglaburkolat az épületeken, akár a teljes homlokzatra kiterjedően, akár a homlokzat tagolásaként vakolt falfelületek mezőit keretézve vagy párkányokat kiemelve. A téglá alkalmazásnál is figyelni kell arra, hogy a falusias jelleg a finomabb textúrákat kívánja: a fegyelmezetten rakott, fugázott, sima felületet adó burkolat az ideillőbb, a nagyon mély fugával rusztikus felületet adó téglaburkolat nem javasolt.

A színét tekintve az égetett agyag téglá bármilyen természetes színe megfelelő. A fehér színű homoktégla azonban Baracson idegen, ezért kerülendő.

Az épületeken a vakolt homlokzati felületek kialakítása teljesen megfelel Baracs karakterének. A vakolt felületek színezése során a világos színek javasoltak, a fehérnek a földszínek (sárga, barna, vörös, szürke) fele hajló árnyalatai, a rikító, élénk színek kerülendők, a kék, lila es a zöld színű vakolat a házon semmiképpen nem javasolt.

Az épületek homlokzatain a faburkolat csak körültekintéssel és választékos módon alkalmazható: egyes fa épületszerkezetek megmutatásnak formájában (fedélszék látszó részei, széldecskák, korlátok, alátámasztások), vagy egy kisebb homlokzatfelület burkolása a tömeg tagolása érdekében (oromrész, kiugró épületrész), de semmiképpen nem ajánlott a teljes épület fahomlokzatú kialakítása.

A természetes kő használata az épületeken megmunkált kőtáblák, burkoló elemek formájában és csak a homlokzat tagolása mértékéig javasolt. A rusztikus terméskő alkalmazása nem javasolt. A kortárs építőanyagok, acél, beton, üveg alkalmazása a napjainkban kiépülő faluközpontban jó kifejező eszköz lehet, de ebben az esetben a tömeggel való illeszkedés, a homlokzat arányainak hagyományos alakítása kell, hogy kapcsolatot jelentsen a hagyományos települési szövetrel.

Baracson a háztetők héjazata hagyományosan égetett cserépből készül és ennek megtartása továbbra is javasolt. A faluközpontban a tető korcolt lemezzel való fedése elfogadható. A hagyományos cserepes fedést álcázó táblás fémlemez fedés a faluközpontban nem javasolt. Egyéb településrészen a fémlemez fedés alkalmazása esetén a héjazat színe csak a szürke árnyalatai lehetnek, egyéb színezés nem javasolt.

Zöldfelületek, térburkolatok és terepalakítás

A faluközpont közterületein fontos, hogy minden feleletről döntés szülessen, hogy mi a szerepe. Ne legyenek kikopott növényzetű poros részek, hanem a kapcsolatteremtő, átjárást biztosító járda es a megállásra ösztönző teresedések burkolt felületei mellett a fenntartás szempontjaiból is helyesen meghatározott zöldfelületek, (nem túl elkeskenyedő, nem túl meredek, nem a kanyar levágásában kikopó...) árnyékot és szükség szerint térfalat adó növényzet jelenjenek meg.

A vízarchitektúrában a kevésbé hivalkodó, visszafogottabb megoldások illenek a község köztereire, parkjaiba akár természetszerű tavacskáról, akár ivókútról, csobogóról, vagy szökőkútról is van szó.

Lehetőség a széles utak meglévő zöldfelületeinek közművek által engedett fásítása, illetve sétányként való kialakítása. A településre be- és kivezető főutak, vagy árnyas sétányok, vezeték alá való, vagy szűk utcák keresztmetszetéhez illő fásításra van megoldás, megfelelő faj vagy fajta. Oszlopos formájú, vagy nyírás nélkül is gömbkoronájú fát, csüngő ágú, vagy a vándort gyümölcsével segítő fát javasolt nemcsak a két központban, hanem Baracs minden utcájában. Illatos virágával, látványos termésével, vagy bordó levelével díszítő fasorok nemcsak egyedivé teszik az utcákat, és a települést, hanem egységet teremtenek településrészek, belterületek és külterületek között.

A faluközpontban a terep közel sík vagy kislejtésű, de kiterjedtebb területeken a szintkülönbség már érzékelhető. A szintkülönbségeket érdemes kihasználni a terek tagolására: a rézsút, támfalat úgy kell elhelyezni, hogy az egyes térrészek lehatárolását, térélményét segítse.

Közterületi építmények, pavilonok, szobrok, szökőkutak

A faluközpont közterületein az egységes karakter és anyaghasználat alkalmazásával kell segíteni a „kisvárosias” jellegű terek kialakítását. A hagyományos építőanyagok közül elsősorban a natúr téglá, bontott téglá alkalmazása ajánlott, kő esetén pedig a megmunkált táblás kőszerkezetek.

A Mezőségben, mint a fában nem túl gazdag területen, kevés a fát alkalmazó építési hagyomány. E miatt Baracson a fa szerkezetek alkalmazása elsősorban kortárs felfogásban javasolható: funkcionális, szerkezetszerű, egyszerű fa árnyékoló tetők, pergolák, utcabútorok formájában. A kortárs építészeti formavilág meghívása a faluközponti terekre egybecseng azzal, hogy ezek a terek most születnek, korunk alkotásai lesznek. Ezért a modern építőanyagok megjelenése is támogatható illeszkedő módon, például az igényesen zsaluzott natúr beton.

A közterek berendezési tárgyai (buszvárók, tájékoztató táblák, hulladékgyűjtő, pad, ivókút stb) esetében az üveg és az acél alkalmazása a városias arculatot erősíti, ezért javasolt a visszafogottabb kialakítású népies ácsszerkezet, vagy falusias jellegű fabútorok alkalmazása. Kerülendők a hegyvidéki építési minták, az átlós farácsok, a rusztikus terméskő támfalak. Baracson kevés a szobrászati műalkotás, de a Baracs vezér körüli faszobrok értékes díszei a térnek és a falunak is, minőségi színvonalat irányoznak a térkialakításokra és a későbbi falu egyéb pontjain kihelyezendő műalkotásokra is, amihez magának a térnek és a szobrok környezet alakításának is fel kell nőnie.

Falu

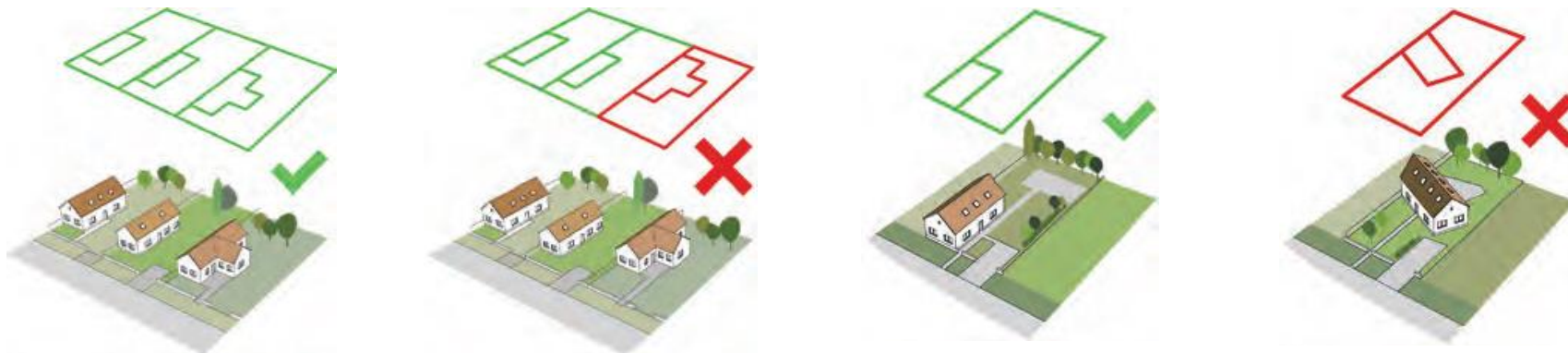
Terepalakítás, telepítés

A Falu területen a terep közel sík vagy kislejtésű. A lakóházak telkein a természetes terep megváltoztatása nem szükséges es feleslegesen nem is javasolt. A Falu lakóházai hagyományos rendben az oldalhatáron állnak, a fésűs beépítés szép példáját mutatják. Az épületek többnyire a hosszú oldalukkal illeszkednek az oldalhatárra, így deli homlokzatuk előtt megfelelő méretű kert alakul ki. A legtöbb ház előkert nélkül az utcavonalon áll es hagyományosan oromfalas homlokzattal néz az utcára. Ezt az utcaépi jeleget a továbbiakban erősíteni kell. Új épület előkert nélküli oromfalas épülettömegeg álljon be az épületek sorába es az utcai homlokzat ne legyen szelesebb 8 méternél.

Meglevő épület bővítése, átalakítása eseten is az utcára kontyolt tetővel érkező épületnek az oromfalassá alakítása javasolt. Az ilyen átalakításnak megvan az az előnye is, hogy tetőtérbeépítés eseten nagyobb tér alakul ki es ablak is nyitható a tetőtéri szoba számára.

Az utcával párhuzamos gerincű új épület építése a Falu településrészek utcáiban nem javsolt, ha csak nem, már két párhuzamos tetőgerincű ház közé épül.

Az oldalhatáron hosszanti oldalával álló épület azonban az utcavonaltól mert 5 méter távolságon túl keresztzárnyal bővíthető, de a keresztzárny tömege ne legyen nagyobb, mint a hosszanti főtömeg. A keresztzárnyal bővülő épületben a családi házak tágas közös terének igényei kielégíthetők.

Magasság

A falusias lakóterületen az épületek jellemzően földszintesek, de újabb épületek esetében a tetőtér is beépül, vagy plusz szint is kialakításra kerül. Javasolt a mikrokörnyezethez való alkalmazkodás, a jelentős magasságbeli eltérés a harmóniát megbontja, zavaró képet eredményez

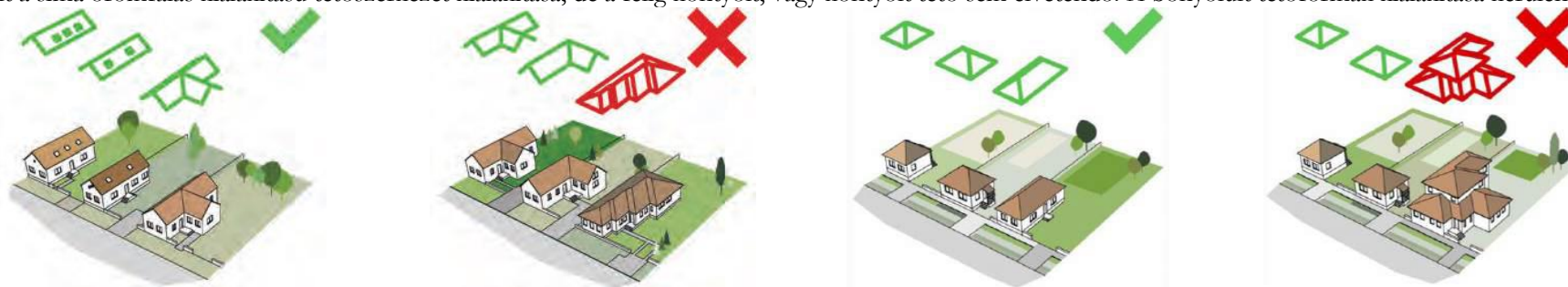

Tető

A teljes közigazgatási területen javasolt új építés esetén a tetőgerincet az utcára merőlegesen kialakítani, illetve a tő hajlászögét a hagyományos magyar építészetnek megfelelően 30-45° között kialakítani.

Javasolt a sima oromfalas kialakítású tetőszerkezet kialakítása, de a félig kontyolt, vagy kontyolt tető sem elvetendő. A bonyolult tetőformák kialakítása kerülendő.

Kerítés

A kerítés szerepe kialakítására tett javaslatok az utcafrontra, saroktelek, illetve tömböt átérő telek esetén két (három) utcára néző kerítésre vonatkoznak. A telkek oldalhatárain álló kerítés kialakítását sokkal inkább befolyásolja a magánszféra kialakítására vonatkozó igény, mintsem, hogy arculati elemeket fogalmazzon meg a könyv.

A Széchenyi és az Ady E. utca melletti savban a lakó funkció dominál, de megjelennek az üzletek, intézmények is. Mindkét esetben az épületeknek az úttal való látványbeli és megközelítési kapcsolata kívánatos. Ezért itt magas vagy tömör kerítés építése nem javasolt, a kerítés akár teljesen el is hagyható.

Kerítés szükség esetén lábazat nélküli, vagy csak alacsony (legfeljebb 30 cm magas) lábazatú áttört szerkezetű kerítés építése javasolt. A kedvezőbb utcakép kialakítása érdekében a kerítés lehetőleg ne legyen magasabb magassabb 1,60 méternél. Az áttört szerkezet fémhálós, fémrácsos lehet, de az ipari haló jellegű kerítés, illetve az utólagos takarás (pl. nádszövettel) kerülendő.

A település jellemző függőleges kiosztású kerítéseire alkalmazkodva javasolt annak alkalmazása anyaghasználatra való prioritás nélkül.

Anyaghasználat

A faluközponthoz hasonlóan az épületeken a vakolt homlokzati felületek kialakítása javasolt. A vakolt felületek színezése során a világos színek javasoltak, a fehérnek a földszínek (sárga, barna, vörös, szürke) fele hajló árnyalatai, a rikító, élénk színek kerülendők, a kék, lila és a zöld színű vakolat a házon semmiképpen nem javasolt. Visszafogott díszítésként anyaghasználat szempontjából a természetes anyagok - a kő, téglák, vakolt felületek, faburkolat - részesítendőek előnyben.

A magastető héjazására - beleértve az ereszcseréjét is - az égetett agyag sötétebb, vagy világosabb árnyalata színében agyagcserép, vagy ahhoz hasonló színű betoncserép javasolt.

Kertvárosias településrészek

Terepalakítás, telepítés

A kertvárosias településrészen a családi házak telepítése jellemzően oldalhatáron és szabadon álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges és utcával párhuzamos rendszerű.

A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagymértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak jellemzően a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

Magasság

A kertvárosias településrészeken a családi házak épületmagassága teljesen eltérő. Az új építések esetében is teljesen eltérő az épületmagasság. A meglévő épületek közé épülő új házaknak illeszkedniük kell környezetükhöz. Két szintnél magasabb házak nem illeszkednek a kertvárosias településrésznének utcaképebe.

Tetőhajlásszög

A családi házak tetőhajlásszöge is nagyon változó. Többnyire 25-45°, de a 15°-ú sem ritka. A tetőhajlásszög esetében egységre törekvés érdekében a meglévő épületek közé épülő új házak esetében a 25-45° közé javasolt tervezni az épület fedésének hajlásszögét. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a község átalakuló településrésznének utcaképebe sem.

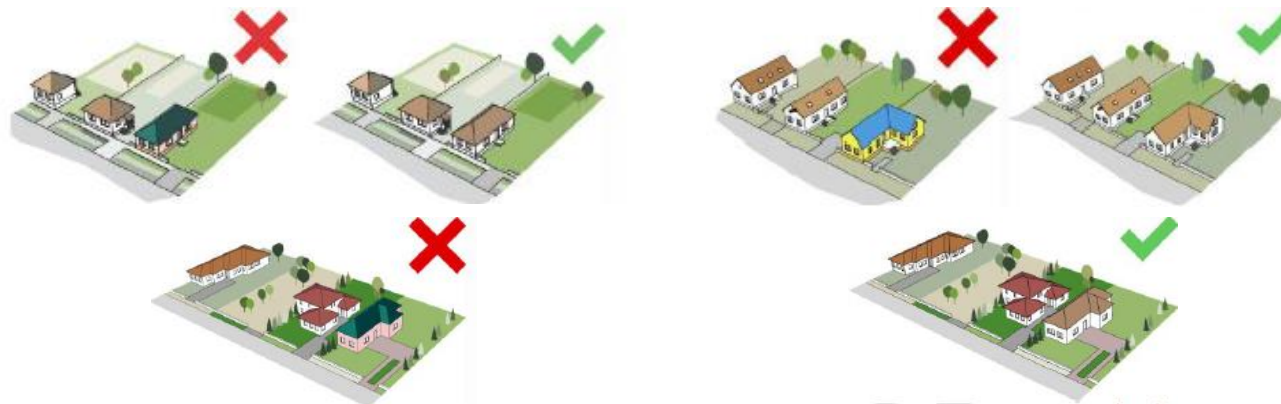
Tetőforma

A település egészét tekintve a tetőformák nem bonyolultak. Javasolt új építés esetén a környezethez, utcára jellemző, illetve a szomszéd épületekhez igazodni.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda ne kerüljön tördelt tetőformájú épület. Lehetőleg a különböző funkciók úgy kerüljenek kialakításra, hogy minél kevésbé legyen tördelt a tetőforma. Különösen, ha a környező épületek jellemzően sátor- és nyeregtető különböző fajtáival fedettek.

Anyaghasználat, színek

Az új településrésznének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat. Továbbra is javasolt a kertvárosias településrésznél a meglévő épületek színvilágához illeszkedő épületek építése. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez-fedés és burkolat.

Kerítés

A kertvárosias településrészekben is utcafront felé az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások nem javasoltak. A központhoz és a faluhoz hasonlóan a itt javasolt a településre jellemző függőleges kiosztású kerítés építése.

Az új építésű részekben változatos anyaghasználat jellemző. A szárazon rakott terméskő tartóoszloptól kezdve a téglán át a betonig. Többnyire fa köztes, függőleges elemekkel. A régebbi építések esetében a fém kerítés a jellemző. A kerítések kialakítása során a lakóépületünkönél is alkalmazott anyagokat, színeket

javasolt használni a harmonikusabb, egység érdekében. Új építésű házak esetében ez a megoldás a több esetben meg is jelenik. A kertkapu hangsúlyozásának szándéka esetén kerülendő a túlzottan hivalkodó bejárati kialakítás.

Közterületek

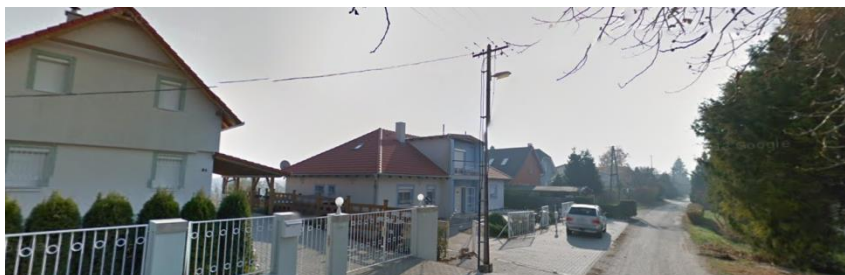
A közterületek kialakításakor a meglévő adottságokat, szabályozott utcakeresztmetszetet figyelembe véve tehető még szebbé a környezet, a település. A virágos, zöld utcák, gondozott terek nagyon fontos hozzátartozói az élhető, barátságos, szerethető, esztétikus településnek. Az átalakuló, új településrészen nem alakultak ki és nem tervezettek közterek, közparkok, közkertek., de a széles utcáknak és zöldfelületeknek köszönhetően kialakíthatók közkert, közpark szerű sétány a gyalogos közlekedési felület mellett kertépítészetiileg kialakított, fásított zöldfelülettel. Az egyedi utcakép kialakítása érdekében javasolt utcánként egységes fajú/fajtájú fafajok alkalmazása.

Dunaparti üdülőterület, vasút menti zártkertek

Az épületek a telkeken zömében szabadonálló jelleggel helyezkednek el. A terület különleges atmoszféráját, hangulatát az üdülőterületnek a Duna közelsége és az ártéri növényzet adja. A parti sávon végighúzódó ártéri puhafás ligeterdő meghatározó és védendő elem mint tájképi, mind ökológiai szempontból. A Duna jellegzetes és kiemelkedően értékes részét képezi Baracsnak. Cél, hogy a területhez kapcsolódó épületek és építmények megjelenése összhangban legyen a környezettel.

Mindkét településrész területén elhelyezhető épületek körét valamint a meglévők átalakításának lehetőségeit befolyásolja az előírt közművesítettség és egyéb előírások köre melyet a Helyi Építési Szabályzat tartalmaz, ezért kiemelten fontos az előzetes főépítési konzultáció.

Mezőgazdasági területek, tanyák, majorok

Baracs külterületi tájára jellemző a mezőgazdasági művelésű, szőlő és gyümölcsös területek jelenléte. E kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település történetéhez, közrejátszik a helyiek identitásának kialakulásában és erősítésében.

A települési arculathoz, településképhez tartoznak a külterület természeti értékei, látnivalói. A vizes élőhelyek átszelik a települést, ezért mind a gazdálkodás, mind a beépítés során figyelemmel kell lenni a természetvédelmi, a környezetvédelmi és tájképvédelmi szempontokra a község fejlesztése, hasznosítása során a későbbiekben is.

A tájképvédelmi jelentőségű településrészekben fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és területhasználatot) megvalósítani. Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megóvása mellett.

A gazdálkodáshoz szükséges épületek tájba illesztése a megfelelő építési hely megválasztása mellett nagyban segíthető a meglévő növényzet megtartásával. A telek, a környezet rendezésekor fontos megtartani, védeni a meglévő növényzetet. Amennyit csak lehet. Egy idős, nagy lombkoronájú fa felneveléséhez több évtized szükséges! A csupasz telekre telepített növények csak sok év után nyújtanak kedvező látványt, barátságos környezetet.

A tanyahelyeken, majorokban az építmények tájba illesztése szintén fontos feladat. A tanyaépületek környezetét termő vagy egyéb módon (virág, gally stb.) hasznosítható hagyományosan használt fás szárú sövényrel javasolt körülvenni, ami az árnyékolást a szél- por elleni védelmet is biztosítja. A fák lehetőleg illeszkedjenek a tanya felé vezető út fasoraihoz.

Gazdasági területek

A gazdasági, nagy alapterületű kereskedelmi épületeknek megvan a maga formai és anyaghasználati racionalizmusa, ugyanakkor nemes arányokat kell, hogy tükrözzenek. Technológiától függetlenül irányadó a (tagolt) magastető használata, a tájképbe illő cserépfedéssel vagy lemez/fémlemez fedéssel a barna vagy szürke árnyalataiban. A nagy felület miatt a fényes, visszatükröző felület nem javasolt a madarak védelme érdekében. A hajlásszög tekintetében elfogadható a csarnok fesztávhoz igazodó alacsonyabb érték is. Nem javasolt a lapostető kialakítása. Nehezen fenntartható, gyomosodik. Ugyanakkor intenzíven gondozott zöldtető kialakítása igazán tájbaillővé teheti az épületet.

A fogadóépület kialakítása igényesebb építészeti megoldást kíván, ezért kerülendő a könnyűszerkezetes épület alkalmazása. Az anyaghasználatra itt is a visszafogottság javasolt a település más részeihez hasonlóan. Színezésben is a javasolt a környezetbe (égbolt, talaj) olvadó színek, vagy a meleg visszafogott föld színek használata.

A cégnevek, logók esetében is kerülendő a harsányság. Fontos, különösen a lapostetős épületek esetében a táji adottságokhoz illő növényzettel: fásítással, fasorokkal való takarása, a parkolók fásítása, illetve a zöldfelület intenzív fenntartása.

Egyedi sajátosságú területek, építmények

Repülőtér

A repülőtér igen sajátos helyzetben van. Használata, és a biodiverzitásban betöltött szerepe miatt. A terület az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezetének része. További fejlesztése ezért korlátozott, illetve egyedi megoldásokat kíván.

Kikötő

A sajátos helyzetű, Natura 2000 területen lévő kikötő a település Duna felőli kapuja. Igényesen kialakított környezetben egyedi építészeti megoldásokat alkalmazó épülettel.

Szabidőpark

A magánterület fejlesztése során is javasolt a visszafogottság mind anyag, mind színek tekintetében, és feltétlen ajánlott a környezet megőrzés, az egykori kastélykert növényzetének megtartása.

Nyílászárók

A megkülönböztetett hagyományostól eltérő karakterű épülettípusok nyílászáróikban is eltérő képet mutatnak, mely sajátosság megőrzése közös feladatunk. Az egysoros háztípusra jellemző nyíláskialakítás jól megfigyelhető: két szárnyú, jellegzetesen két vagy három osztatú ablakok, utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással. Lehetőség szerint ezek visszaállítása javasolt modern változatban ott, ahol a régiek kicserélésre kerültek és arányaiban jelentősen eltérnek az eredeti ablakoktól. Az épület fő homlokzata az épület arca is egyben. Ha egy rajzolt arcra csak egy szem, vagy túl nagy száj kerül, azonnal érezni az aránytalanságot, ami javításra ösztönöz. Redőny helyett belső, tömör fa spaletta volt hagyományosan jellemző, ezek újrahasználatra is javasolt. Szintén – lehetőség szerint – javasolt a fa, vagy fa utánzatú nyílászárók használata.

A hajlított (L vagy U alakú) ház esetében az utcai homlokzaton három, vagy négy egyenletesen elosztott ablaknyílás található. Az ablakok nagyobb méretűek, mint az egysoros háztípus esetében. Két szárnyúak, három vagy hatosztatúak. Gyakran díszes részletekkel és kőkerettel, kiemelt párkánnyal rendelkeznek. Az ajtók esetében gyakori a magasított nyílászáró használata, ami jellemzően csak egyedi méretben készíthető el.

A „kockaházak”-on az utcára néző ablakok két és egy szárnyú, osztatlan részből állnak. Ezen épületek átalakítása a település arculatához való igazítása minden épület esetében külön építészeti megoldást kíván.

A mai lakóházakon a fa szerkezetű ablakok mellett megjelentek a fém és műanyag nyílászárók is. Törekedni kell a környezetben megvalósult jó példák követésére, de a helyes arányok minden épület esetében mások, ezért javasolt szakemberrel konzultálni átalakítás előtt.

Új ház építéskor érdemes megismerni a környezetet a tervezővel együtt, hogy a leendő otthon belesimuljon a környezetbe, és gazdagítsa a település, az utcaképet.

Tornácok, verendák

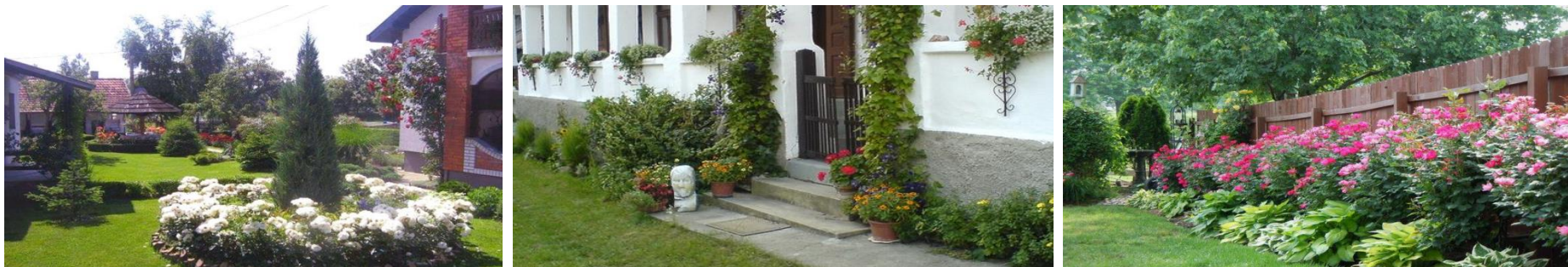
A hosszúházak jellegzetessége a tornác, mely nemcsak az oszlopos díszítés miatt alakult ki az építészetben. Sajnos sok tornácos épület esett áldozatul az épület bővítésének. Pedig lehet egy meglévő épületet úgy bővíteni, hogy az alapvető karakterek megmaradjanak, de az elvárt kiegészítésekkel legyen kompakt. De lehet teljesen mást megvalósítani. Ha egy tornác beépül a ház elveszti a karakterét, az egyensúlyát. Féloldalasan sutává válik. Különösen, ha a tetőszerkezet is elválik. Szép lenne visszaállítani a faluban az összes tornácos házat eredeti állapotába, de legalább a meglévőket javasolt megtartani, felújítani, és a bővítést más módon megvalósítani. A tornác nemcsak karaktert ad az épületnek, nemcsak hagyományt őriz, hanem nyáron árnyékol, hűvösen tartja az épületet, télen viszont betessékeli a napfényt. Új épület esetében tornác kialakításával tovább vihető a számtalan előnyt nyújtó hagyomány, amely különösen aktuális a klímaváltozásra való felkészülésben.

Javasolt ihletet meríteni a régi épületek megoldásaiból.

Elő- és oldalkertek

Az előkert a háziak bemutatkozása. Az a hely, amellyel jó benyomást kelthetünk, kellemes hangulatot teremthetünk azok számára, akik belépnek az udvarra. Hagyományos oldalhatáros beépítéseknél megmaradó keskeny oldalkertben célszerű a gépkocsinak csak a kerék nyomvonalán burkolatot építeni, vagy szórt burkolatot alkalmazni, így lehetőség marad növényeket ültetni. A tornác mellett, vagy a szomszéd ház oldalfala mellé ültethetünk alacsonyabb cserjéket vagy évelőket, a gépkocsi árnyékolására egy alacsonyabb növésű fa is megfelelő. A tornácot árnyékolható kúszócserjékkel.

Finomra hangolás a részletekkel

A hagyományos, történelmi építészetben jellemző a mives, sokszor díszített részletek alkalmazása, de Baracson ez csak visszafogottan jelenik meg a homlokzatképzésen vagy a nyílászárókon. A modern építészet egy időre száműzte a hagyományos díszítőelemeket, másrészt a kortárs építészet számos irányzatától nem idegen díszítőelemek használatával él. A részletképzés nem kizárólag a díszítések alkalmazását jelenti, hanem inkább egy tudatos és igényes anyagválasztással járó előre tervezett részletmegoldások összességét. Így akár egy díszítetlen, de nemes anyagú és arányú épületszerkezet épp úgy díszes lehet egy háznak, mint egy szépen kivitelezett ornamentika.

A homlokzat akár kisebb elemekből akár homogén felületekből alakul ki nyíláskiosztással, a burkolt felületek minőségének változásával egy ritmus alakul ki. Érdekes az utcaképbe leginkább illeszkedő homlokzati ritmust megtalálni. A túlbujánzó díszítés, a Mezőségben idegen építőanyag használata megtöri a harmóniát.

Példa lehet, hogy a történelmi korok építészetének legapróbb finom részletei adták meg az épületek nemességét, miközben az épület egyszerűséget, visszafogottságot szimbolizált. Ilyen részletek például az ács, kőműves, asztalos és lakatosszerkezetek, melyek előre átgondoltan, mives kialakítással készültek. Pl.: szépen formált kémények, bejárati ajtók, kerítések, kilincsek, pántok.

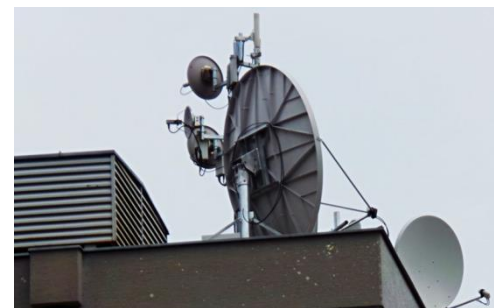

Szerelvények, energiahordozók, antennák

Ki kell használni a megújuló energiaforrások előnyeit, de ügyelni kell arra, hogy a napelemek, napkollektorok mindig integráltak az épület egészébe komponálva jelenjenek meg. Magastetős házaknál a tető hajlásszögével megegyező szögben, annak síkjában javasolt telepíteni. Lapostetős épület esetében lehetőleg az épület attikájának (az épület főpárkánya fölötti mellvédszerű fal) takarásában javasolt elhelyezni. Lehetőleg ne az utcafront felőli oldalon, de ha benapozás máshol – esetleg hátsó melléképület, garázs, esőbeálló) nem teszi hasznossá a telepítést, akkor utcafronton is lehet. Az épületek homlokzatán is elhelyezhetőek a napenergiát hasznosító panelek, de ilyenkor fontos, hogy az épület építészeti elemeként legyenek kialakítva. Ezzel kapcsolatban már a tervezés fázisában javasolt konzultálni a Főépítéssel. És használható a magyar találmányú napelemmel rendelkező cserép, ami esztétikusabb megoldást biztosít.

Az antennák elhelyezése is fontos az arculat szempontjából, A vételt is biztosító kedvezőtlen látványt nyújtó tányér és másfajta antennák elhelyezése lehetőség szerint ne az utcafrontra kerüljön. Ha végigsétálunk egy utcán, ne az antennarengeteg maradjon meg emlékül. Új építésnél megtervezhető a helye a szerelvényekkel együtt, amit az épület el tud takarni. Meglévő épületnél lehetőleg kerüljenek a hátsókert melléképítményeire, de ne zavarják a szomszéd mindennapi tevékenységét, pihenését.

Kertek, esőkertek-csapadékvíz hasznosítás, szükséges napfény

A kerti építmények a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva javasolt készíteni. A pergolák, növényrácsok, gépkocsi-beállók, kukatárolók kialakíthatók favázás szerkezettel is kialakíthatóak a nyílászárókkal harmonizáló színezéssel. A garázst lehetőleg az épületben javasolt elhelyezni és nem külön álló építményként, hogy több hely maradjon a kertben, és ne terhelje a táj látványát egy újabb építmény. Az oldal- vagy hátsó kertben javasolt pergola kialakítása az árnyékolás érdekében. Anyaga fém vagy favázás legyen, de javasolt kerülni a túlzottan hangsúlyos, nehéz szerkezeti kialakítást.

A kert kialakításnál érdemes számolni a klímaváltozás okozta extrém esőkkel, amelyek villámárvizeket okozhatnak. A köztérek hasonló nagy burkolt felületek ezek károsító hatását erősíthetik, ezért javasolt a szükséges burkolt felületek esetében is a vízáteresztő képességű burkolatok használata. Általában a szokásos igénybevétel feleslegessé teszi a burkolatok alá készített beton aljzatot. Így a megfelelő tömörítéssel a kiváló vízáteresztő képességű kavics- vagy zúzottkőagyazattal, a járműforgalom számára is stabil burkolattal helyettesíthető.

Új, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás segítette megszületni az esőkerteket, amelyek tudatos vízgazdálkodást feltételeznek. Olyan mesterségesen kialakított és növényzettel beültetett mélyfelületek természetes helyi talajjal, amelyek korlátozott kiterjedésű burkolt felületek lefolyó vizeit fogadja beszivárogtatással és azt folyamatosan elpárologtatja, vagy elszivárogtatja, vagy öntözővízként hasznosítja a hozzárendelt vízgyűjtő méretétől függően.

A tetőről összegyűjtött illetve a lehullott csapadékot telken belül a növények öntözéséhez használható. Ha van lehetőség a fölösleges mennyiségű vizet tárolókba, ciszternákba vezetni, a száraz időszakokban környezettudatosan és költséghatékonyan lehet biztosítani a megfelelő vízmennyiséget a kert zöldfelületének.

Ha a terepadottságok megengedik javasolt kialakítani a kert hátsó részében esőkertet, amellyel nem csak a hirtelen lefolyó csapadékmennyiséget tudja felfogni, hanem egyedi mikroklimájának köszönhetően különleges növények is ültethetőek a környezetébe.

Ahhoz, hogy lakótér minden évszakban megfelelő mennyiségű természetes megvilágítással rendelkezzen, a növények telepítésénél a téli napfény szögét és irányát javasolt figyelembe venni, illetve, hogy a nyáron kedvező árnyat adó fa télen átengedje a fényt a házba és melegítse azt.

Fatelepítés megkezdése előtt figyelembe kell venni az ültetendő fák közötti illetve a szomszéd házatól, házunktól, különböző utcai berendezési tárgyaktól vagy éppen a kocsibeállótól mért távolságot és a fa várható méretét, hogy az ne okozzon kárt, ne korlátozza más tevékenységét, hogy a jó szomszédi viszony megőrizhető legyen.

Épülettől, illetve szomszédunk által beépíthető telekhatártól való távolság

- Gyep, virág, szamóca, hagyma, stb. 0,50 m
- 1 m-nél magasabbra nem növény cserje, bokor 1,50 m
- Szőlő, 2 m-nél magasabbra nem növény cserje, bokor, sövény, díszfa 2,00 m
- 3 m-nél magasabbra nem növény minden egyéb bokor és díszfa 2,50 m
- 4 m-nél magasabbra nem növény, nem terebélyes díszfa 3,50 m
- Alacsony növésű gyümölcsfa, 4 m-nél magasabbra növény, terebélyes díszfa 5,00 m
- Cseresznyefa, továbbá az előzőekben fel nem sorolt gyümölcsfa, valamint nyár, fűz, akác, fenyő 7,00 m
- Dió- és gesztenyefa 8,00 m

Ültetési, telepítési távolságot célszerű saját épületeinktől is betartani, de a későbbi kellemetlenségek elkerülése, megelőzése érdekében fontos szerepe a szomszédok, szomszédos ingatlanok (épületek, telekhatárok) szempontjából van.

A szabadvezeték alá a fölösleges évenkénti csonkolást megelőzve javasolt megfelelő fafajtát választani, melyek korlátozott lombméretüknel fogva kevesebb gondozás és egész élettartamukban szép lombkoronát biztosítanak.

Szabadvezeték alá ültetésre javasolt, alacsony koronamagasságú díszfafajták:

gömbkoronájú mezei juhar (*Acer campestre* "Nana"), gömbjuhar (*Acer platanoides* "Globosum"), ernyőkoronájú szivarfa (*Catalpa bignonioides* "Nana"), pirosvirágú galagonya (*Crataegus laevigata* "Paul's Scarlet"), gömkőris (*Fraxinus excelsior* "Nana"), mecseki virágos kőris (*Fraxinus ornus* "Mecsek"), díszalma (*Malus x adstringens* "Hopa"), bogyós díszalma (*Malus baccata* "Street Parade"), törpe eperfa (*Morus alba* "Nana"), gömbmeggy (*Prunus cerasus* "Umbraculifera"), gömb-csepleszmeleggy (*Prunus fruticosa* "Globosa"), lisztes berkenye (*Sorbus aria*), borbás berkenye (*Sorbus borbásii*), kiskoronájú ezüst hárs (*Tilia tomentosa* "Bori"), kiskoronájú ezüst hárs (*Tilia tomentosa* "Teri").

IMPRESSZIUM

Forrás:

Lechner Nonprofit Kft sablonok (Lechner Nonprofit Kft szerzői jog jogosultjaként)

Saját készítésű fényképek

Településen összegyűjtött archív fényképek

Saját kutatások

Baracs honlapján található fotók

Légifelvételek és utcaképek: www.google.hu

Arcanum adatbázis: www.arcanum.hu

Sulinet adatbázis: www.sulinet.hu

Megyeri Szabolcs honlapja

<http://hazai.kozep.bme.hu>

www.terkepbank.hu

A TAK összeállításában közreműködtek

Szabóné Pányi Zsuzsanna megbízott települési főépítész

Schindler-Kormos Eleonóra településtervező, tájépítész

Mike Eszter tájépítész

Takács Etelka építész

Várai Róbert polgármester

dr. Horváth Zsolt jegyző

Baracs Község Önkormányzata

www.baracs.hu

phbaracs@vnet.hu

polgarmester@baracs.hu

jegyzo@baracs.hu

2427 Baracs, Táncsics u. 27.

Tel: (25) 521-010

Polgármester: Várai Róbert